

PRÆFATIO.

FRVCTICIBVS *Arbores succedant: quarum tria nobis sunt fastigia; vnum fructiferarum; alterum siluestrium; tertium perpetua fronde virentium. Fructifera autem hæ omnes sunt: sed illas fructiferas nuncupare libuit, quarum fructus hominibus edules ac vtilis, quæ nuncupari, siue domestica aut cultiva idcirco etiam dicuntur. Plinius has urbanas non improbè dici sentit, quia videlicet fructu mites, vel aliqua dote homines iuuant: lib. XVI. cap. XIX.*

Quæ verò fructus ferunt humanis vsibus abdicatos, æreæ ac siluestres dici possunt.

Arborum verò & earum, quæ fructus idoneos proferunt, discrimina quadam sunt: quædam fructus carne edules sunt, vt Poma ac Pyra: alia nucleo, vt Amygdala & Nuces: nonnulla verò & carne ac nucleo, veluti Mala Persica, Pruna, Cerasa, & id generis alia. Sunt verò & in singulis differentia, quas historia progressu facili erit cognoscere.

Cum autem de iis arboribus primùm agendum videretur, quarum fructus carne sua præcipuè esui apti, Malus sine Pomus se reliquis omnibus præferendâ offert. Ab hac igitur initium sumendum.

DE POMO SIVE MALO.

CAPVT PRIMVM.

Malus.

MALI nomen latè apud Veteres patet, pluribusque commune est: sed de præcipuè dictis Malis primùm, de reliquis deinde.

Est autem, Malus arbor quidem caudice subinde mediocri crassitudinis, nõ alta, sed longis ramis usque inconditis in latitudinem expansa: cortex mediocriter æqualis, non valdè scaber est: folia lata, rotundis longiora, marginibus leuiter crenata: flores quinquefolij, non parui, colore albidi, sed frequentius ex albido & diluto purpureo rubentes: fructus magnitudine, forma, colore, & sapore differentes sunt. horum superior pars floris specimen retinet; inferiori, qua sinuosi sunt, pediculus adhæret breuis, cum quo arbori annectuntur: radicem quædam altiùs, sed per obliquum tamen, descendunt, reliquæ sub ipso terræ cespite huc illuc sparguntur. Constant autem fructus exteriori cute, interiori carne & semine, quod in loculis duriusculis membranaeis inclusum in medio relidet, & cortice quidem nigricat, medulla verò albidum est. Per magna autem nonnulla Poma sunt: quædam paruula: medij generis plurima non desunt: pallido colore albicant pleraque: cineritio ferdent alia: rubent illa, & vel parte aliqua vel tota: forma

forma quibusdam rotundior, plerisque oblongior, sapore vel dulcia, vel subacida: plurima ex his variè mistum saporem obtinent: auctera sunt siluestria.

2. Sunt etenim & quaedam siluestres Mali culturæ expertes, non insitæ videlicet, quarum fructus acerbi sunt & adstringentes. Insitione siquidem Poma & Pyra mitescunt.

3. Est tamen & *χαμαιμηλέα* quaedam, siue humilis Malus, fruticis modo adolescens, quæ non propter insitionem, sed natura sua Poma fert præcocia, mediocriter dulcia, colore admodum dilute flauo albicantia.

Plantantur ac seruntur in hortis ac paradisis eò destinatis culturæ ac insitæ Mali: siluestres alicubi neglectim habentur.

Florent circa finem Aprilis, aut sub initium Maij: Poma præcocia quidem, matura circa Calendas Iulij: reliqua Septembri ferè mense: paucissima prius.

Malus Græcis *μηλέα* est: Latinis & Pomus: Germanis *Apffelbaum*: Belgis *Appelboom*: Gallia *Pommier*: Bohemis *Jablon*.

Fructum Græci *μήλον* vocant: Latini Malum aut Pomum: Germani *Apffel*: Belgi *Apfel*: Galli *Pome*: Hispani *Mansanas*: Bohemi *Jabfko*.

Præcocia poma humilis Mali, Brabati vulgò Poma Paradisi, aut Poma D. Ioanis nominat. Est autem Pomorum omnium temperies frigida & humida, coniuncta cum humore quodam excrementitio: verum sicuti neque frigiditas omnibus æqualis est, ita nec quantitas superflui humoris. Citiùs corrumpuntur in quibus hic redundat: diutiùs verò asseruari possunt in quibus paucior est; aduentitia siquidè & excrementitia humiditas corruptionis est causa,

Dulcia Poma. Dulcia autem Poma minus frigida sunt ac humida: carnis suæ soliditatem hæc cocta retinent: alimentum conferunt amplius ac minus humidum, quàm cetera Poma: minus facile per ventrem etiam descendunt.

Acida Poma. Acida frigidiora sunt, tum & humidiora: horum coctorum substantia diffluit, nec soliditatem suam retinet: alimentum parcius subministrant, idque crudum ac frigidum: ita verò & facile ac citò delabuntur, vt etiam remorantem aluum promoueant, præsertim ante alium cibum assumpta.

Acerba siue Austera Poma. Acerba aut Austera Poma, vt sunt siluestria ac immatura, frigidiora sunt: succum ingenerant crassiorum, ac omnino flatulentum: minus nocent, si citò ac velociter descenderint; si hæserint, flatus gignunt, ac colicos adferunt dolores.

Medij saporis Poma. Quæ inter hæc medij sunt saporis Poma, ac non rarò duarum vel trium qualitatum gustum referunt, vincentis saporis facultates præcipuè obtinent; aliarum verò & participes sunt. Præstant autem semper crudis, Poma cocta: quorum malignitas sæpenumerò non modò per ignem emendatur, sed & additis vel aromatis, vel aliis corrigi potest.

Prodesse autem possunt Poma ventriculo calido: austera verò etiam calore languentem ac resolutum roborare queunt. Inflammationibus omnibus, sed præcipuè incipientibus, Poma etiam commode imponuntur.

Succus Pomorum odoratorum ac medij saporis compositionibus nonnullorum medicamentorum admiscetur, tum ad humorum melancholicorum contemperacionem, tum & ad medicamentorum impensius resiccantium qualitatem remittendam: vt sunt, Serapium ex Pomis Regis Saporis, Antidotum ex granis cocci Baphici, & si quæ sunt alia.

Vnguentum Pomatum. Conficitur verò & cum eiusmodi Pomis vnguentum ex adipe porcina & aqua rosacea, cuius ad nitorem faciei & aduersus cutis asperitatem vsus est.

Arboris folia cum adstringendi facultate refrigerantia: inflammationibus initio quoque vtilia habentur.

De Malo Medica. CAP. II.

ARBOR hæc non admodum magna est: rami eius lenti ac obsequiosi cortice virent, & spinulas aliquas, non tamen frequentes adnatas habent: folium oblongum, latum, læue, odoratum, Laurino simile: flores subpurpurei, staminibus in medio tenuibus ac capillaceis: fructus oblongus est, Cucumere vulgò dicto non rarò maior, quandoque minor, & Limonia mala non multum magnitudine excedens: cortex huic diluti aurei coloris, tuberculis nonnullis exasperatus, odore grato præstans: subest caro crassa, albida, dura, aromaticum quid resipiens, sed exiguum, & neque acris neque acida, sed ferè qualitatis gustabilis expers: interior medulla non multa quidem, succo acido plena turget, in qua semen conditur Hordei grano maius ac crassius; cortice duro, interiore substantia albida ac amara.

Ad huius genus pertinent & Limonia Mala, tum & Anerantia dicta, quorum arbores Malum Medicam magnitudine, virentibus spinosisque ramis, ac foliis auri Læmulis referunt. flores autem vtriusque candidi sunt; & Anerantij odorati admodum, cuius & folia subinde maiora.

Limo-

Malus Medica.

Malus Limonia.

Limonia autem Mala oblongi crassique sunt fructus, Citriis tamen minores: cortex luteus, amaricans & suaueolens, sed tenuis; caro albida cui valde exigua accedit: copiosam autem admodum hæc Mala medullam habent, succo magis pregnantem ac redundantem, qui & acidior est: semina & in hac continentur veluti Citrij, nec minus amara.

Anerantia Mala rotundam formam instar globi obtinent, & Limoniis minora sunt. cortex horum intensiore auri colore nitet, odoratus quoque, exterioreque cute amaricat, non nihil asper, quasi rugosus, subinde crassior, quandoque tenuior, sed tamen quam Limoniorum crassior, subditam habens substantiam albidam, mollem, ac fungosam: interior pulpa siue medulla multo copiosoque succo madet, & semina comprehendit minora quam Citriorum, forma, colore, saporeque alioqui similia, succus modò dulcis est, aliàs acidus; non rarò medij ac vinosi saporis.

Huc verò & alia quædam referuntur Mala, Assyria nuncupata: horum arbor aliarum Malorum similitudinem refert: rami haud dissimiles: folia paulò quàm Limoniorum maiora: flores Medicæ Mali æmuli: fructus rotundus, sed triplo quadruplòve quàm Anerantij maior, crasso è luteo pallidulo rugoso ac asperiusculo cortice, in quo quandoque quædam veluti fissuræ patent: interior substantia succosa admodum est, sapore acidula veluti Limoniorum, sed palato minus grata, in qua & semina gignuntur veluti Mali Citrij & aliorum.

Nascuntur Mali Medicæ, tum & Limoniæ & Anerantiæ, in Italiæ præcipuè maritimis, ac in Adriatici & Tyrrheni, tum & Ægæi maris insulis: gignuntur verò & in Mediterraneis iuxta grandiores lacus, qualis est Benacus, vbi & Citria, sed ceteris minora, proueniunt. Est & Hispania horum ferax, sed locis præcipuè vel iuxta mare, vel haud procul disitis: Galliæ & quædam prouinciæ, quæ Mediterraneum mare attingunt, etiam istis gaudent fructibus.

A Media autem primùm in Italiam venisse non modò Plinius aperte scribit, sed & Virgilius innuit Georgicón 11. de Malo Medica sic scribens:

*Media fert tristes succos, tardumq; saporem
Felicis Mali, quo non presentius vllum,
Pocula si quando saue infecere noueræ,
Miscueruntq; herbas, & non innoxia verba,*

Auxi-

Malus Anarantia.

Malus Assyria.

*Auxilium venit, ac membris agit atra venena.
Ipsa ingens arbor, faciemq; simillima Lauro.
Et, si non alium late iactaret odorem,
Laurus erit. folia haud ullis labentia ventis,
Flos apprima tenax, animas & olentia Medi
Ora fouent illo, & senibus medicantur anhelis.*

Arboresistæ perpetuò virent, & vt Plinius inquit, omnibus horis pomiferæ sunt, aliis cadentibus, aliis maturescentibus, aliis verò subnascentibus.

1. Prior *μηλέα μεδική*: Latinis Malus Medica, ac Malus Citria dicitur.

Fructus verò *μήλον μεδικόν ἢ κίτριον*, Malum Medicum siue Citrium, & Citromalum. Æmylianus apud Athenæum, Iubam Mauritanix Regem refert, de Citrio meminisse, qui Malum hoc apud eos Malum Hespericum dicat nominari. Galenus Malum Medicum amplius vocari negat, sed Citrium dici, atque eos qui Medicum appellant, hoc agere ait, vt quæ loquuntur nemo intelligat: Officinæ huiuscemodi Mala Citrones vocant: Germani *Citriin* *öpfel*: *Citrimaten*: Belgæ *Citroenen*: Itali *Citroni* ac *Cedri*: Hispani *Cidras*: Galli *Citrons*: Angli *Citron appet*: Bohemi *Cytrynowe jablko*.

2. Alterum Pomi genus Limonium Malum dicitur: Officinis Limones: Gallis *Limons*: Belgis *Linonen*.

3. Tertium Malum Anarantium aut Anarantium; à quibusdam verò Aurantium: ab aliis Aurengium, ab auri luteo colore: sunt qui Arantia dici velint ab Arantio Achaix oppido: vel Arania à gente eius nominis in Persia: Italis *Arancio*: Germanis *Pomerangen*: Belgis *straengie appelen*: Gallis *Pommes d'Oranges*: Hispanis *Naransas*: Bohemis *Pomerancij*.

4. Quartum Pomum Assyrium à quibusdam dicitur: vulgo Itatorú *Lomie* appellatur, à quibus & Pomi Adami nomen accepit, ex eo nempe, quòd rude vulgus huiuscemodi Pomum fuisse existimet, de quo Adamus in Paradiso, transgressus Dei mandatú, comederit: vnde & in illo morsus vestigia apparere aiunt. Sed alij, non huius generis Pomú, sed illud fuisse ferunt, quòd Arabes *Mufam* siue *Mofam* vocat, cuius Auicena cap. 395. meminit: Istud etenim Iudæorú nonnulli pro eo habent, ex quo Adamus comedens peccauit, vt And. Theuetus refert.

Cete-

Ceterum fructus omnes isti ex dissimilibus & facultate multum differentibus partibus compositi sunt.

Cortices odorati, amaricantes, sicci sunt ac calidi.

Caro albida frigida ac crassi succi, praesertim Citriorum.

Interior succosa pulpa siue medulla acida, qualis Citriorum ac Limoniorum, refrigerans est, & cum partium tenuitate resiccans.

Semen verò quia amarum, exalfaciens atque resiccans.

Cortex autem Citrij venenis omnibus aduersatur, qua de causa & Theriacis compositio-^{Citrij Mali vires.} nibus quandoque admiscetur: commanducatus oris halitum commendat, & suaueolentem reddit: assumptus verò & frigidum ventriculum roborat.

Caro verò albida, solida, duraque subinde editur, sed difficulter admodum concoquitur, & crassum, frigidum pituitosumque succum procreat. Galenus cum garo & aceto ipsam mandi refert, vt saporis hebetudinem acuant, atque hoc modo assumptam facilius concoqui. Posteritas hanc cum sacharo condire didicit: quo modo praeparata ori gratior, facilioris concoctionis, & copiosioris alimenti redditur, & obstructionibus minus obnoxia.

Veteres Citria Mala (vt Theophrastus hist. lib. 1111. scribit) non edebant, placebant odore, & inter vestes reponerantur, quas à tineis & blattis inoffensas cõseruant: contra verò venena mortifera, quando opus, ipsis utebantur, quo nomine vel maximè fuisse commendata, etiam Virgiliani versus, quos supra attulimus, attestantur. Extat apud Athenæum lib. 111. facinororum ad serpentes damnatorum, qui ab esu Citrij Mali liberi ac salui euaserint, historia.

Interiorem pulpam succo acido plenam Galenus non vescam ait: sed nostra ætas hac non rarò pro condimento vitur, atque inter hæc assumpta, bilem, si quæ in ventriculo est, reprimat, languentem appetentiam excitat, & ventriculo grata est. Facit eadem aduersus vehementes ardentisque febres, & omnes morbos pestilentes ac venenosos, quibus à totius substantiæ proprietate resistit. Cor eadem roborat: refrigerat, & simul crassa attenuat, & lenta viscidaque incidit.

Paratur ex hac & Serapium, quod de acetositate Citri Officinæ nominant, ad eadem utile & conueniens, palato gratius.

Conficitur verò & tale Serapium ex Limoniorum acido succo, similis omnino facultatis.^{Limonij Mali facultates.} Nam & Limoniorum interioris pulpæ siue substantiæ succus acidus, Citrij succum tum qualitate, tum facultatibus reliquis ita refert, vt vno deficiente, alter eius loco substitui queat. Cortex Limonij nec inferior Citrij cortice habetur: albidam autem carnem Limonium Malum tam habet exiguum, vt nullius censetur momenti.

Aqua ex integris Limoniis per vitrea organa elicita, vitiligines & maculas tollit, faciei que nitorem conciliat. Eadem pota vrinas prouocat, & calculos cohærentes dissoluit, frangit, & expellit.

Malorum verò Anarantiorum cortex Citriorum ac Limoniorum facultate satis similis, tantò tamen calidior, quantò acrior ac amarior. Interior succosa pulpa siue medulla acida quidem eiusdem aut non multò inferioris est facultatis, quàm sit Citriorum aut Limonum, at dulcis non adeò refrigerat aut resiccant, sed ad temperatum quemdam calorem & humiditatem accedit, ori grata; & alimenti plus quàm acida confert, sed id ipsum tenue ac exiguum: medijs autem saporis succo vinoso prædita, medio se habet modo, frigidior quàm dulcis, minus verò frigida quàm acida. Flores Anarantij odorati ab vnguentarijs ad odoramenta paranda vsurpantur. Extrahitur verò & ab ipsis per vitrea organa aqua admodum odorata, quæ assumpta sesquiunciæ pondo sudorem mouet, & febribus medetur.

Semen autem omnium istorum ventris lumbricos necat & expellit: venenis quoque potenter resistit, & aduersus scorpionum ictus assumptum conducit.^{Seminis facultates.}

Quæ Adami vocantur Poma, Limonijs praesertim acido succo facultatibus respondere videntur, sed tamen minus efficacia.

De Malo Punica. CAP. III.

MALI Punicæ duæ sunt: vna fructifera, altera sterilis.

Vtraque humilis & haud magnus frutex est, tenues aliquot ramulos promit, exiguis paucisque aculeis spinosos: foliola parua sunt, & Myrti æmula, pediculis annexa rubentibus: flores secundum ramulos vnà cum staminibus medijs ac ipsis quoque Cytinis eleganti purpureo colore rubent.

Cytinus calyx est oblongus, anteriore parte latior, in septem rimulas (totidem videlicet^{Cytinus.} quot flori foliola) fatiscens, Afari floribus maior, cuius inferior pars in fructum ac amplum transit pomum; superior denticulata vnà cum staminibus ipsi medio insidet Pomo: durus ac

Malus Punica.

Fructus verò & ipse *ρῶα* siue *ρῶα* dicitur: Latinis Malum Punicum: Officinis Malum aut Pomum Granatum: Germanis Granatapffel: Belgis Granaetappel: Italis *Melagrano*, & *Pomo Granato*: Hispanis *Granadas* & *Romanas*: Gallis *Pommes Granades*. Anglis *Pomgranat*: Bohemia. *Granatowe*.

Flos fecundæ Mali Punicæ Græcis *κύπρος* dicitur, qui tamen propriè ipsius floris calyx est: Latini nomen seruant.

Siluestris verò ac sterilis flos *βαλαύστιον* nominatur: Officinæ similiter Balauustum vocant.

Cortex siue putamen ipsius Mali, cuius frequens vsus, Græcis *σίδιον*: Latinis Malicorium & Sidium: Officinis cortex Granatorum appellatur.

Sunt autem Mali Punicæ interiora succulenta grana esui apta, boni mediocriter succi, ventriculo grata, sed omnia tenuis ac exigui aut nullius alimenti.

Dulcia non æquè ut cetera refrigerant: ad nutriendum aptiora sunt, sed promptè inflationes pariunt, febricitantibus idcirco minùs laudata.

Acida, & præsertim nonnihil austeritatis referentia, manifestè refrigerant, resiccant, & nonnihil adstringunt: æstuanti ventriculo profunt: choleram morbum reprimunt ac sistunt: aduersus dysenterias, nauseam, & vomitum conducunt.

Fît autem ex acidorum eiusmodi granorum succo Serapium, quod eadem potest, & grauidis *κίττα* laborantibus sepe numero multù prodest, nisi omnino vetriculi frigiditas obtet.

Nuclei acinorum, ac præsertim acidorum, resiccati refrigerant similiter & adstringunt: ventris fluores, vomitus, & sanguinis excreationes cohibent: ventriculum roborant.

Idem verò & Cytini & Balauustia præstant, temperamento ac facultatibus nucleis similia: mobiles verò dentes firmant, gingiuarumque vitia & hæc collutione emendant: Enterocœlen erumpentem cum cataplasmate imposita repellunt.

Malicorium, acinos, Cytinos, ac Balauustia facultate non modò refert, sed & ipsis potètius est: refrigerat etenim & adstringit valentiùs: oris tonsillarumque inflammationes gargarizatione reprimi: & ad omnia quæ refrigerari adstringique postulant, valdè conducit.

Succum verò refert Dioscorides & ex Cytinis ac Balauustiis colligi: hic autem facultate ac viribus asimilis est Hypocistidi, eodem auctore.

quasi lignosus huius Pomi cortex est, foris obscuri ac sordidi purpurei coloris, interioriùs luteus, in quo oblongioris figuræ granula reconduntur, quæ, vbi maturitatem assecuta fuerint, eleganti colore rubent, ac succi plurimum habent, vno in singulis vinaceo simili semine: differunt grana sapore; quædam dulcia, alia acida, tertia vinoso gustu media.

Siluestris Malus Punica florem quidem facit, sed qui nullo succedente fructu perit: è breuib; calyculis hic exit, & frequentibus densisque foliolis multiplex est. Huius genera complura Dioscorides colore differentia esse refert: vnum candidum, alterum *πυρρὸν* siue fuluum, & tertium *ρῶδὸχρον* siue rubentis rosei coloris: Officinis autem Belgij notior est rubentis coloris.

Proueniunt Mala Punica in calidis Meridie versùs regionibus, veluti in Italia, Balearibus insulis, Hispania, ac præcipuè in regno nunc appellato Granatè: quod à frequentia malorù Punicorum (quæ vulgò Granata) nomen ac episse creditur. Gignuntur autem passim etiam citra culturam, culta tamen meliùs proficiunt: in hortis siquidem, vinetis, viridariis, aliisque perinde excultis lætiora proueniunt.

Malus Punica Græcè ab Atticis *ρῶα*: ab Ionibus verò *ρῶα*, ut Galenus ait.

De Malo aurea. CAP. IIII.

Ad Mali Punici formam accedit Mali aureæ dictæ Pomum, & ipsum cognomento aureum, sed magna & procera hæc arbor est, longis ramis valde patula: folia etiam prægrandia, tres subinde cubitos longa & duos lata, in quibus crassiores venæ secundum longitudinem productæ, veluti in Cynaræ foliis: fructus permagnus est, ad instar humani capitis, forma & colore Malo Punico similis: habet verò & intus recondita complurima succi plena grana, sed oblongiora & maiora quam Punici Mali, & colore non rubentia, sed auri luteo splendentia, sapore subacidulo, ori grata.

A quo huius descriptionem habuimus, sibi hanc Panormi in Sicilia visam retulit in horto excellentissimi cuiusdam Medici: haud dubium autem, quin peregrina sit, & ex India vel aliunde illuc olim aduecta.

Nomen autem hic vel arboris vel fructus huius nullum sibi aliud cognitum affirmabat, quam Mali aurei, atque hoc nomine fructum appellari: potest autem hoc nomen accepisse, quòd grana auri luteum colorem referant.

Plinius huius, ut videtur, meminit lib. xii. cap. vi ubi arborem hanc Palam, fructum verò Arienam dici refert.

*Pala.
Ariena.*

Maior alia (videlicet in India) Pomo & suauitate præcellentior, quo sapientes Indorum viuunt: folium alas anium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duum: fructum cortice emittit, admirabilem succi dulcedine, ut vno quaternos satiet. Arbori nomen Palæ, Pomo Arienzæ. Plurima est in Sydracis, expeditionum Alexandri termino.

De facultatibus verò nihil quoque aliud accepimus, quam quòd ipsa auri colore succulenta grana valde & acutè febricitantibus admodum essent & grata & vtilia; utpote quæ & calorem magnum contemperarent, ac sitim vehementer sedarent.

De Malo Cotonea. CAP. V.

Malus Cotonea.

HAVD magna arbor Malus Cotonea, sed humilis, frequenter verò etiam instar fruticis nascitur: cortice vestitur asperiusculo, squamas quasdam quandoque dimittente: ramos explicat aliarum arborum modo, circa quos folia subrotunda, veluti vulgaris Pomi, superna parte virentia ac glabra, prona verò mollia ac albicantia: flores ex purpureo candidi sunt: fructus Pomo similes, nisi incisuris quibusdam quandoque crispentur: figura & magnitudine differunt: quidam enim rotunditatis in orbem circinata, minores; alij oblongiores, maiores; tertij se medio habent modo; omnes tenui pubescunt lanugine, colore auri lutei, odore fragranti caput subinde ferientes: sapor quoque omnibus austerus: caro interior lutea, semenque nigricans in membranis, uti aliorum Pomorum, conditum.

In hortis & cultis locis proueniunt: non rarò verò in hortorum ac vinearum sepimentis feruntur: planis ac mediocriter humentibus gaudent.

Autumno & Octobri potissimum mense maturitatem poma ista adipiscuntur.

Arbor *μηλιά κυδωνία*: Latinis Malus Cotonea.

Fructus *μηλον κυδωνιον*, Malum Cotoneum, Pomum Cydonium, & non rarò Cydonium absolute; quo nomine Officinis innotuit: à quibusdam verò etiam *χρυσόμηλον*, ab exterioris cutis colore aurum referente: Germanis *Quitten* / *Quittenapffel* aut *Kuttienapffel*: Belgis *Queappel*: Italis *Mele cotogne*: Hispanis *Codoyons*, *Membrillos*, & *Marmellos*: Gallis *Pomme de coing*: Anglis *Quince*: Bohemis *Kdauic*.

Maiora huius generis Mala, quæ fere Pyri turbinatam figuram exprimunt, Galeno *σευθία*, Struthia, & *σευθομίλα* appellatur: Belgis *Quepeeren* id est, Cotonea Pyra. Columella

tria Cydoniorum genera statuit, Struthia, Chrysomeliana & Mustea: sed quæ aut qualia sint non exponit. Struthia Galenus commendat: Dioscorides verò minora istis præfert.

Sunt autem Mala Cotonea refrigerantia quidem ac resiccantia ordine siue excessu secundo, ac vnà validè adstringunt, præsertim cruda: adest verò & ipsis superflua quædam & excrementitia humiditas, quæ diu ipsa incorrupta asseruari non patitur. Crudorum vix vllus est vsus: cocta gratiora sunt; ventriculum roborant, vomitum sedant, alui fluores reprimunt, dysentericis ac cœliacis vtilia; profunt verò & sanguinem expuentibus, vel etiam vomentibus, tum & quibus menses copiosius fluunt.

Cotoneum Malum addito oleo Mastichino coctum, ac deinde tritum, & cataplasmatibus in modum ventriculo impositum, singultum potenter sedat, & vomitum ac choleram sistit.

Ex carne leuigata & cum melle cocta, quod *μιλοπλακοῦντι* Galenus appellari ait, olim in Hispaniis coquebatur, ac Romam deferebatur, diuque asseruari poterat. Nunc caro eorundem non cum melle, sed cum sacharo coquitur, varièque apparatus: quæ non modò seruari diutine potest, sed & multis annis incorrupta durat: veluti & illud, quod ex decocti Pomi expressa substantia cum sacharo concreti iuris instar gluten conficitur: vel quæ ex crudorum succo parantur, vt sunt Serapia: vel etiam ipsa poma integra sacharo condita. quæ omnia diutissime citra corruptionem asseruari possunt. Sapiunt hæc omnia palato: ventriculo grata ipsum roborant: fluores omnes sistunt, siue ventris, siue aliarum partium, tum etiam sanguinis.

Coquitur & oleum cum Cotoneis, quod *μήλιον* vocatur, quo vtimur, inquit Dioscorides, quotiens adstringente opus est.

Semen Cotoneorum in aqua temperatum mucaginem reddit, quæ in ore detenta linguæ asperitates in ardentibus febribus vehementer ac citò lenit: ambustis eadem vtiliter illinitur, ac dysentericorum enematis additur, dolores etenim intestinorum lenit, & mordacium humorum acrimoniam obtundit.

De Malo Persica. CAP. VI.

Malus Persica.

ARBORESCIT quidem Malus Persica, sed in arborem magnam haud excrescit: ramos effundit nonnullos, fragiles aded, vt quandoque fructuum ponderi succumbentes disfruantur. Folia oblonga sunt, ambitu crenata, Salignis ferè similia, gustu amara: flores dilute purpurei: fructus rotundi, rimæ quodammodò persimilem figuram ab vna parte ostentant; molli tenuique lanugine pubescunt; colore foris vt plurimum albidus, quidam vna parte, alij in totum saturo colore rubentes, lutei etiam nonnulli: caro exteriorem corticem colore refert, lutea luteis, rubens saturatè rubentibus, candida albicantibus: quorum tamen nonnullis, vna videlicet parte extrinsecus rubicundis, circa nucem eleganti purpuræ ruberæ colore caro nitet. Sunt verò huiuscemodi Persica sapore vinosissima, atque idcirco gratissima; lutea verò ceteris duriora: in medio autem Persici lignosa, dura, scabra, & rimosa nux latet, in qua amygdali æmulus nucleus, cortice persimili: substantia interiùs albida, sapore subamara.

Ex cortice autem Persicæ vulnerato gummi profluit initio liquidum, quod successu temporis siccus ac durius redditur, veluti ex Amygdalis ac Cerasis.

Persica in hortis ac vinetis seruntur ac plantantur.

Citò Persica Malus enascitur: tertio aut quarto à satione anno fructus facit: facile etiam

perit: diuturna non est: floret paulò post erumpentibus foliis Aprili mense: fructus Septembris maturos reddit.

Μήλια περσική: Latinis Malus Persica, & Persica: Germanis *Persigbaum*: Belgis *Persse boom*: Gallis *Perscher*: Anglis *Pershe tree*.

Μήλιον

Μήλον περσικόν, & πέρσικον quoque absolute, fructus, ut Galenus testatur, dicitur: Latine Malum Persicum, & Persicum: Germanis *Yfer sig*: Belgis *Perfen*: Italis *Pesche*: Hispanis *Pexegos*: Gallis *Peschés*: Bohemis *Břeskw*. Horum quædam Duracina Latinis dicuntur, quorum nempe caro à nuce non facile abscedit, sed firmius adhærescit.

Sunt verò & alia quædam Persica nullam ferentia lanuginem, sed glabra, lævia, exterius tum & interiore carne virentia, aliis duriora; in cuius lignosa nuce nucleus reconditur Amygdalo persimilis. Arbor horum Persicam refert. Medium quoddam genus inter Persicum & Amygdalum videtur: vulgò *Persenaux* aut *Persenoix* appellant: Latine id Nucem Persicam sonat.

Persica autem frigida sunt & humida, vtriusque qualitatis ordine secundo: succum habent ac vnà substantiam facile corruptibilem, qui alimenti conferre queat nihil, nocere verò potest, præsertim si post alios cibos postremoque loco edantur; tunc enim & alios cibos in corruptionem pertrahunt. Sed ante alios cibos assumpta minus mala existunt: cum enim humida ac lubrica sint, facile ac citò descendunt, & aluum lubricam reddentes aliis ad descensum viam præparant.

Nuclei autem Persicorum calidi sunt ac siccis: aperiunt & extergunt: aduersus lienis ac iocinoris obstructions conducunt: breuiter, Amygdalis amaræ facultate ac viribus similes; Extrahitur verò ex his cum aqua Pulegij succus lacti similis, quem in ore frequenter contineri Apoplecticis prodest, saliuam elicit, & linguam expedit.

Folia Persicæ amara excalfaciunt quoque ac resiccant: viscerum obstructions aperiunt: ac purgandi potentiam obtinent, qua biliolosos ac pituitosos humeros per aluum detrahunt: decoquantur in aqua, sero lactis, aut vino diluto. Eadem contusa ac vmbilico puerorum imposita, vermes interficiunt ac educunt. Resiccata verò & cruentis vulneribus inspersa, ad sanitatem ea perducunt.

Feruntur & flores, sacharo potissimum conditi, ad alui expurgationem quoque facere.

Gummi temperamento mediocre est: sed substantia lentum ac glutinosum, cuius beneficio tenuium humorum acrimoniam obtundit: phthilicis ac tussientibus in eclegmate conducit, & ad omnes sanguinis excretiones, aliosque fluores accommodatur.

De Malo Armeniaca.

CAP. VII.

Malus Armeniaca.

Hæc arbor maior est quàm Persica: caudices nanciscitur crassiores: durabilior est, præsertim insita: folia huius lata & acuminata veluti nigræ Populi, at minora, & ad Betulæ magis accedentia, marginibus ferrata: flores albicant: fructus rotundus Persico similis, colore intus forsique luteus; in quo cõcluditur ossæa nux nigricans, nequaquam aspera aut scabra ut Persici, breuior etiam ac minor, in qua nucleus dulcis.

Differunt autem poma siue fructus non parum magnitudine: parui quidam sunt, nec Prunis vulgaribus maiores; alij verò ad mediocrium Persicorum magnitudinem accedunt, vel etiam æquant. Ex huius autem arboris caudice, qua parte cortex rimosus est, vel etiam ramis, gummi quoque quoddam effluit, veluti ex Persica.

Habentur ac feruntur in hortis: & quædam absque cultura aut insitione, quæ exigua sunt: alia insita maiora. Inferuntur autem optimè in Prunum, & si taleolus siue furculus, qui inferitur, arboris fuerit per insitionem cultiua, elegantes magnique fructus sunt futuri.

Præueniunt Armeniaca multo tempore Persica, nam Iulio matura sunt.

Græci arborem *μηλέαν Αρμενιακίην*: Latini

tini Malum Armeniacam faciunt. Fructus verò *μήλον ἀρμενικόν* vocatur: à nonnullis verò *περόκκιον*, vel *βερρόκκιον* vocibus à Latina deprauatis; Latine siquidem præcox quandoque præcoquum dicitur: nominatur verò & Malum Armeniacum: vulgò Armeniacum: Germanis *Molletten*, *Molheim*: Sane *Johans Pferfig*: Belgis *Orange Persen*, *Auant Persen*: Italis *Armeniache*, *Bacoché*, *Grisomele*, *Moniache*: Gallis *Abricox*: Hispanis *Alvarcoques*, *Aluarchigas*, & *Albercocs*: Anglis *Abretotia*.

Galenus inter Præcocia & Armeniaca differentiam facere videtur in lib. De aliment. facultatibus, Præcocia Armeniacis præferens: vtraque tamen *ἀρμενικα* appellari confitetur. quæ alij *ἀρμεία* per quattuor syllabas proferunt. In libris verò De simp. medic. facultatibus, tum fructum, tum arborem *περόκκιον* vocari affirmat. Recentiorum nonnulli differentiam quamdam inter hæc etiam constituunt: vt quidem maiora ac insita Armeniaca sunt, Gallis *Auant Perses*: minora verò Præcocia, Gallis *Abricox*.

Sunt autem Armeniaca siue præcocia Mala frigida quoque ac humida secundo ordine, sed tamen minus humida quàm Persica, qua de causa nec ita citò aut facile corrumpuntur, & ventriculo ac ori gratiora apparent. Corrumpuntur tamen & ipsa, nec alimenti conferunt quidquam: atque hoc ipsum frigidum, humidum, ac excrementitium. Post alios cibos sumpta ipsos corrumpunt ac vitiant: initio verò & ante alios cibos esca, facile descendunt, & aliorum faciliorem descensum procurant, veluti & Persica.

Nucleus interior horum dulcis est, Persicorum nucleis facultate nullatenus similis.

Foliorum huius arboris facultas nondum explorata.

De Amygdalo.

CAP. VIII.

Amygdalus.

PERSICÆ similitudinem Amygdalus refert, arbor tamen procerior, caudice crassior, & vita diuturnior: folia eius oblonga, acuminata, marginibus crenata, qualia Persicæ: flores similes: fructus Persicum quoque æmulatur, fissuram ab vna parte instar rimæ habens, & exteriore cute molli, araneosâque quali lanugine obducta; sed sub hac nulla, vel exigua eaque dura ac cartilaginea caro subest, quæ nõ editur: interior nux longior quàm Persico, non ita aspera, sed leuis, in qua nucleus; hoc est, Amygdalû continetur, Persici nucleo longius, sapore dulce, quandoque amarû: radix arboris altè descendit Gummi autem quod ex hac manat, simile est Persicorum.

Amat loca regionesque calidiores, atque idcirco rarò ac difficulter nascitur aut fructum facit in Belgio.

Floret eodem, quo Persica tempore: Amygdala subinde Iulio ad perfectionem perueniunt.

Arbor à Græcis *αμυγδαλή*, Latinis Amygdalus nominatur, Germanis *Mandelbaum*: Gallis *Amandier*.

Ἀμυγδαλόν, & Amygdalum fructus appellatur: Officinis Amygdala: Germanis *Mandel*: Belgis *Amandien*: Italis *Mandole*: Hispanis *Almendras*, *Amelles*, & *Amandas*: Gallis *Amandes*: Anglis *Almond*: Bohemis *Mandlij*.

Amygdala autem quæ dulcia sunt, vbi inaruerunt moderatè calida ac sicca sunt: amara verò calida ac sicca ordine secundo. Adest verò vtrisque oleosa quædam ac pinguis substantia, quæ prælo excuti potest, sed tamen exigua.

Dulcia Amygdala recenter decerpta ori grata sunt, alimenti nonnihil conferunt, sed hoc ipsum crassum ac terrestre: crassius verò etiam quæ arida ac dudum collecta sunt. Tarde autem & hæc descendunt, præsertim à putaminibus liberata: nam veluti trumentorum cortices

ces

ces siue furfures ad facilem excrementorum alui descensum adiuuant; ita quoque & Amygdalorum putamina. Ab his itaque quæ repurgata sunt, ad eò tardè descendunt, vt etiam fluentem aluum cohibeant: quamobrem & cœliacis & dysentericis vtiliter exhibentur.

Extrahitur ex Amygdalis dulcibus, addito liquore, chylus albidus lacti similis, qui præter quòd alat, ac dysentericis ac cœliacis vtilis sit, pleuriticis quoque ac purulenta expuentibus prodest, vt Alexander Trallianus testatur: adest enim & Amygdalis aperiendi concoquendi que cum extersione quadam facultas, qua pectori ac pulmonibus auxiliatur, & ad sputi purulentorumque expurgationem adiuuant. Conficiuntur verò & ex Amygdalis istis bellaria ac tragemata, vt sunt vocati Massepanes, & alia eiusmodi, quæ plus quidem, quàm extractus succus reieccant, & ventrem fluentem retinent; ad pectoris tamen pulmonisque expurgationes non minus faciunt.

Oleum ex Amygdalis dulcibus recenter expressum anodynnon est, & dolores omnes sopit: exhibetur sanguine prius detracto pleuriticis, sed vtilissimè nephriticis, & à calculi doloribus molestatis: vrinarios meatus laxat, lubricosque, & ad calculorum descensum aptiores reddit: aluum etiam lenit, faciliorem facit, quamobrem & colicis huius vsus accommodus: vtile verò & puerperis, relictos enim à partu dolores citò tollit.

Amygdala amara extenuandi ac aperiendi vim obtinent: iecur ac lienem ab obstructionibus liberant; lateris doloribus idcirco auxiliatur: aluum quoque faciliorem efficiunt, vrinæ & menses prouocant; stranguriæ medentur, expurgantur & facilius in pulmonibus ac pectore hærentia, Amygdalis amaris in eclegmate admixtis: sanguinis sputationes addito Amylo supprimunt. feruntur quina senave à ieiuno assumpta ebrietatem arcere. Abitergunt verò & hæc cutis in facie vitia, & in reliquis corporis partibus: putrescentia vlcera quæ terpunt emundant: canis moribus cum melle imponuntur: cum aceto vel rosaceo temporibus imposita, capitis doloribus prodesse Dioscorides refert.

Exprimitur & ex istis oleum, quod vrinæ prouocat, sed potissimum scorpionibus aliquot Oleum scorpionum. in eo extinctis ac maceratis, quod calculosis, ac cum molestia ac difficultate vrinam reddentibus, ubi perinæque illitum, multum prodest.

Gummi Dioscorides ait calfacere & adstringere, quæ tamen in hoc non percipiuntur. Sanguinem autem expuentibus auxilio esse potest, non adstringendi facultate, sed substantiæ suæ lentore; meatus videlicet, ac poros obliniendo, & sic quidem & veteri tussi mederi potest, & magnos ex calculo dolores lenire, & potissimum vrinæ acrimoniam retundere, si cum passo vino bibatur, vel etiam cum alia quavis dulci potione, vt glycyrrhizæ, vel vuarum passerarum decocto. Extergere verò idem cum aceto dissolutum impetigines, summum corpus occupantes (quod Dioscorides addit) à ratione haud alienum est.

De Pyro. CAP. IX.

PYRORVM vrbana plurimæ sunt, siluestres verò aliæ.

Vrbana Pyrus arbor est Malo procerior: ramis non in latitudinem effusis, sed altum pentibus: caudex tubinde crassus: ligni materies admodum tractabilis, ad typos ex ea sculpendos valde accommoda, colore sublutea: folium latiusculum, ambitu leuiter circinatum, virens, sed prona siue inferiore parte albidius: flores albicant Pyra (hoc est, fructus) magna ex parte oblonga, & turbinatæ formæ, sed magnitudine, colore, forma, & gustu siue sapore admodum differentia: cute etiam conteguntur non vnus coloris. quædam enim virenti; alia ex parte, vel in totum subrubente; pleraque sordente. caro albida est: semen in membranaceis loculis nigrum, medium occupat. radix Pyri in rectum ac obliquum fertur.

Siluestris Pyrus vrbanae satis referret, nisi subinde breuior, & spinas secundum ramos duras haberet ac pungentes, & fructus duros, austeros, & esui haudquaquam aptos.

Plantantur ac in hortis habentur Pyri vrbanae, non secus ac Mali, quorum varia insitione ex agrestibus mites ac edules fructus redditi sunt.

Siluestres Pyri in plerisque locis, vel in siluis, vel circa agrorum magines, secusque vias, nulla cura aut cultura adhibita sponte sua nascuntur.

Flores Pyri Aprili mensè vt plurimum apparent: folia inde sequuntur: fructus non omnis eodem tempore maturatur: quædam enim Pyra Iulio, alia Augusto: Septembri nonnulla, vel etiam serius, vt austeriora quæ hiemem attingunt.

Nominatur Pyrus vrbana siue cultiua Græcis *ἀμύγδαλος*, *ἀπιδος*, vel per duplex *πυρ ἀμύγδαλος* & *ἀπιδος*: à Tarentino in Geoponicis *ἀπιδος*: Germanis *Dyrbaum*: Belgis *Peerboom*: Gallis *Poyrier*.

Pyrum Græcis *ἀμύγδαλος* & *ἀπιδος*: Germanis *Dyrn* / *Dyre*: Belgis *Peere*: Italis *Pere*: Gallis *Poyre*: Hispanis *Pera*: Anglis *Peare*: Bohemis *Hruffia*.

Pyrus.

Siluestris Pyrus Latinis Pyrafter etiam dicitur: Græcis *ἀγρία*: quo nomine & fructus & arbor ipsa cognita. Cognomina Pyrorum multa apud veteres ac præcipue Plinium lib. xv. cap. xv. quorum nullum ad posteritatem peruensse apparet: non desunt verò & recentioribus suæ nomenclaturæ, quas ad veterum referre difficillimum, cum præter sola cognomina vix quidquam posteritati reliquerint: deinde & singulis nationibus, vel etiam vrbibus suæ sint: & aliis atque aliis locis, aliter Pyra nuncupentur.

Relictis igitur Pyrorum variis cognominationibus, ad facultates, quæ Medico cognoscendæ, conuertimur, quæ pro saporum differentiis etiam variant: Pyrorum enim quædam dulcia, vinctuosa nonnulla, acida alia, aultera aut acerba pleraque, præsertim silueltria: nec desunt ex horum mistione composita, vel etiam quæ insipida dici queant, ad aquæ saporem accedentia.

Sunt autem Pyra quidem omnia frigida; adest verò & cunctis adstringendi quædam facultas, ac terrena substantia: & acerbis quidem & aulteris copiosior, dulcibus verò paucior: quæ nonnullis adeò multo est excrementitio humore imbuta, vt diutine conseruari nequeant: alia verò minus huiuscemodi humoris obtinent, quæ diutius conseruari, vel omnino etiam reficcari queunt.

Alimenti autem Pyra omnia amplius & copiosius quàm Mala siue Poma conferunt, sed hoc ipsum frigidum quidem ac reprobum.

Dulcia & vinctuosi saporis plus quàm cetera nutriunt: aquosa exiguum habent alimenti: parcè etiam alunt acerba & aultera, velut & acidiora. Crudis semper cocta vtiliora, & ad corporis nutritionem meliora. Quædam verò & adeò acerba aut aultera sunt, vt non nisi cocta edi queant: horum autem & nonnullis tam copiosa humiditas, vt super prunas, vel sub ipsis coqui ipsa expediat.

Retinent autem Pyra omnia ventrem, & acerba quidem & aultera potissimum: dysentericis & cœliacis in cibo conueniunt.

Arida ac reficcata Pyra, siue cocta siue cruda edantur, ventris fluxus sedant, & sanguinis quoque fluores sistunt: ad muliebria profluua accommodari possunt.

Incipientibus inflammationibus Pyra, aultera aut acerba maximè, vtiliter imponi possunt, tum & arboris folia, quæ & adstringendi cum refrigeratione vim & facultatem obtinent.

De Mespilo. CAP. X.

MESPILI duæ Dioscoridi, vna Aronia vocitata: altera in Italia nascens, quæ vulgaris est. Vulgaris Mespilus arbor est non magna, caudice frequenter tortuoso, ramis duris, frangi contumacibus: foliis oblongioribus, sed angustioribus quàm Mali: floribus albis magnis, quinque foliis: pomo paruo, rotundo, vmbilico lato & amplo: pulpa initio albida, & tam acerba, vt edendo non sit, prius quàm mollescat; in qua semina siue ossicula quina, plana, dura recondita sunt.

Mespili in hortis habentur: non rarè verò & in dumetis ac viuis sepibus virent ac vigent. In Oxyacanthum, non quidam in Acidam illam spinam, sed in alteram acutam, insita, optimè proficit, & fructus profert duplo triplòve, quàm non insitè maiores, exiguis Malis magnitudine ferè æquales.

Serò admodum sub finem Octobris mensis Mespila maturescunt; flores tamen sat tempestiue exeunt.

Arbor

Mespilus.

Mespilus Aronia.

Arbor à Theophrasto Græcè *μεπίλη*: Latinè Mespilus: Germanis *Mespilbaum*: Belgis *Mispelboom*: Gallis *Nefflier*.

Pomum *μέπιλον*: Latinis similiter Mespilum: Germanis *Mespil*: Belgis *Mispel*: Italis *Nespolo*: Gallis *Neffle*: Hispanis *Nesperas*: Anglis *Melder* & *Medelx*: Bohemis *Nysspule*.

Hanc autem Mespilum Dioscorides *ἐπιμηλίδα* quoque dici affirmat, & à nonnullis *σταίνιον*: Galeno etiam in lib. De simp. medic. facultatibus hæc *ἐπιμηλὶς* est: quæ à rusticis in Italia (ut ait) *ἐνιδών*, siue *Vnedo* appellatur, ac plurima in Calabria gignitur. Sub Mespili siquidem voce, haud alterius quàm *Tricocci*, quæ & *Aronia*, meminit.

ἐπιμηλίς.
Vnedo.

Sitanij nomen Theophrasto cognitum est, tamen non *σταίνιον*, sed *σατάνειος* exemplaria habeant. Tria huic Mespilo sunt genera, *ἀνθηδών*, *σατάνειος*, *ἀνθηροειδής*. *Satanios* fructum grandiosem, candidioremque habet: reliquæ minorem. Conuenit *Satanios* hac de causa cum Mespilo vulgari: aliæ ad *Aroniam Mespilum* referendæ.

Aronia Mespilus, quæ apud Dioscoridem prima, arbor est *Malo* altitudine inferior: ramis duris ac aculeatis: foliis fissis veluti acutæ spinæ, maioribus (ut Theophrastus ait) quàm *Apij* (videlicet hortensis) diuisuris, quæ antequam decidunt rubescunt: flores herbacei racematim cohærent: fructus rotundis longiores, quàm vulgaria *Mespila* minores, qui initio virent ac duri sunt; maturi rubentes ac molles, gustuque suaves, in quibus tria tantummodo continentur dura ossicula.

Est autem *Mespilus Aronia* Græciæ quàm Italiæ, à Galeni & Dioscoridis ætate notior. Nascitur modo Neapoli in hortis, teste Matthiolo.

Fructus huius tarde etiam maturefcit.

Appellatur hæc Græcis *μέπιλος* & *μεπίλη*: à nonnullis *ἀρογία*. Galenus hanc quoque *μεπίλον* nominat, nec alterius mentionem facit: priorem siquidem, ut scripsimus, *ἐπιμηλίδα* vocat. Huius fructus *ῥίκοκος* etiam à tribus granis dicitur: Neapolitanis verò *Azarolo*.

Vtriusque autem Mespili fructus refrigerans, & potenter adstringens est. Vulgaris quidem acerbis admodum & *κακοσόμαχος* ac ventriculo ingratus; capitis mouet, ut Galenus ait, dolores, quod quidem verum est, si adhuc durus & priusquam mollis tenerque redditus fuerit, edatur. Mollior factus minus adstringit, nec ventriculo æquè molestus, citò tamen corrumpitur,

2.

pitur, vt qui iam semicorruptus existat: quam obrem & parcè admodù hoc fructu vtendù est.

Aroniæ verò Mespili fructus ventriculo gratiores, crudi ac cocti eduntur: condiuntur hi quandoque cum sacharo aut melle, quo modo apparatus ori ac palato grati sunt ac iucundi: vterum verò gerentibus etiam perquam vtilis, ventriculum etenim roborant, & illarum malaciæ ac nauisæ resistunt.

De Cornu. CAP. XI.

Cornus.

MEDIOCRIS arboris in modum frequenter Cornus nascitur, quandoque verò numerosis virgis fruticat: cortice vestitur scabro: materies ligni admodum dura & solida est: folia læuia, lata, & venosa: flores muscosi, sublatei: bacca oblonga, initio virent, maturitate rubent, sapore cum aciditate quadam austeræ; oblongo, osseo, albedo intus nucleo, veluti in Oliuis; quibus & fructus forma, & non rarò magnitudine assimilis est.

Plerisque Germaniæ locis citra culturam gignitur: habetur tamen & in hortis, & non modò Germaniæ aut Belgij, sed & in aliis regionibus.

Citò & multò priùs quàm pleræque aliæ arbores Cornus flores suos profert: fructus tamen Augusto demum mensè maturitatem nanciscitur.

Græci *κενταύριον* arborem vocant: Latini Cornum: Germani Cornelbaum/ *Chierlinbaum/ Surbeerbaum*: Belgæ Cornoele boom: Itali *Corniolo*: Galli *Cornillier*: Hispani *Cornizolos*: Angli *Cornell tree*: Bohemi *Wlastas wiffne*.

Cornum fructus est: Germani *Cornell*: Belgis *Cornoele*: Italis *Cornole*.

Atque hæc Cornus, Theophrasti mas quidem esse videtur, duplicem siquidem Cornù facit: marem videlicet & feminam.

Mari tribuit solidum lignum, quale huic Cornu; quam tum propter hanc, tum & alias rationes pro mare recipimus. Femina videtur vulgò dicta Virga sanguinea, quæ & Cornus siluestris, & *Ἰνδονεγία*, vt huius *Pemptadis* lib. 11. cap. xxiii. latius ostensum est.

Ceterum Corni fructus admodum acerbus: refrigerat, desiccatur, & adstringit, esui tamen & aptus; non rarò quoque editur: aduersus alui profluvia & dysenterias auxiliatur: frigido tamen ventriculo nocet, & cruditates eius adauget. Folia autem arborisquæ germina acerba similiter gustu sunt, valenterquæ desiccant: maxima vulnera glutinare possunt, potissimum durorum corporum: at paruis vulneribus mollioribusquæ corporibus magis contraria, Galeno auctore.

De Sorbo. CAP. XII.

1. **P**ROCERÆ magnitudinis arbor Sorbus est: caudice recto, cortice læui, ligni materia solida & còpacta, folio oblongo Fraxini æmulo, ab vnus medij pediculi lateribus, vtrimque alarum instar singularibus prodeuntibus ac expansis, vno ad fastigium eminente, quæ mollia, oblonga, auersa parte inalbiantia, per margines serrata, Orni foliis perquam similia: minuti candidi & racemosi flores cohærent, & fructus racematim, palliduli, ab vno latere rubentes, forma nonnihil differentes, ac etiam sapore. Quidam enim rotundiores sunt, alij oblongiores, ouali figura Pyris quibusdam quodammodò assimiles: hi gustu sunt asperiores, illi verò suauiores ac mitiores.

2. Est verò & siluestris quædam Sorbus, Vitigineo folio, læui, Aceris assimili, quæ arbor quoque procera, cortice læui, & materia satis dura: flosculis in laxiore umbella candidis; succedunt bacca oblongiores, Auellanarum aut Oliuarum non magnarum magnitudine, puniceæ aut rubentis coloris, sapore cum aciditate quadam acerba, in quibus exigui nuclei nigricant.

Ad

Sorbus.

Sorbus torminalis.

Ad Sorbi siluestris genus refertur & à nonnullis Ornus dicta, quæ lib. I III. huius Pempt. cap. XIII. exhibetur.

Sorbi Italiæ familiares sunt: in Germania verò & quandoque reperiuntur, in montanis ac frigidis, solo lapidoso, & non rarò iuxta Rhenum, aut alios fluuios.

Siluestris siluis quoque gaudet ac montosis, ac pingui cretosoque solo.

Fructus Sorborum Autumno demum ad maturitatem vnà cum Mespilis perueniunt.

Dicitur arbor Græcis quidem ὄνη & ἄνη: Latinis Sorbus: Germanis Sperverbaum: Belgis Sorbenboom: Gallis Cormier.

Siluestris verò à Plinio Sorbus torminalis: Germanis Aressel, Aeschroßlin, & Wilder Sperebaum.

Baccæ siue fructus Sorbi ὄνη siue ἄνη: Latinis Sorbum, Germanis Spierling, Spörapffel: Belgis Sorben: Italis Sorbe, & Sorbole: Gallis Corme: Hispanis Sernas & Sorbas: Bohemis Kzerbínj.

Adstringentem autem ac refrigerantem Sorba facultatem obtinent; & validius quidem dura, quàm quæ mitia molliaque reddita sunt. Mollescunt autem alicubi tepente, aut non omnino frigido loco, suspensa, aut fœno paleisve substratis reposita. Nimiù fluente aluo talia in cibo admittuntur, ventrem enim retinent; alimenti verò si quid præbeant, hoc ipsum valde exiguum, crassum, frigidumque est, quamobrem cum ab his, tum aliis similibus fructibus in cibatu abstinere expedit, nec aliter quàm vt medicamentosis vti. Siftunt autem hæc omnes ventris celiacas & dysentericas fluxiones: vomitiones reprimunt: sanguinis item eruptiones compescunt, si prius quàm matura fuerint, dissecta, & in Sole siccata, ad vsum seruentur. Potest verò variis modis istis vti, pro conditione videlicet affectus & loci malè habentis.

De Arbuto. CAP. XIII.

HUMILIS magna ex parte Arbutus est, Coronæ Mali (cui hanc Dioscorides cõparat) magnitudine plurima parte satis assimilis: caudice asperi ac scabri corticis: ramis frequentibus per fastigia rubentibus: foliis latis, oblongis, læuibus, Lauri vel Ilicis æmulis, è virente colore pallidulis: flosculis racematim coherentibus, concauis & albidis, subinde vna parte

Arbutus.

Arbuti ramus cum flore.

parte purpurascens: succedunt fructus è tenuibus dependentes pediculis Fragis similes, sed maiores, magnitudine Sorbi, nullo intus ossiculo, sed exiguis tantummodò seminibus, qui per initia virent, maturi verò eleganti colore rubent; gustu subausteri, ac quasi insipidi, quibus turdi ac merulae per hiemem vescuntur.

Arbuti in Græciæ plerisque regionibus, in Creta insula, in Italia, ac Hispania gignuntur. Proueniunt & in conuallibus Athou montis, vbi, quæ alibi pumila, in magnas arbores excresecunt, vt Petrus Bellonius scribit. Iuba etiam auctor est, quinquaginta cubitorum in Arabia esse, vt tradit Plinius lib. xv. cap. xxiiii.

Iulio & Augusto Arbuti flores demum erumpunt, hieme fructus maturitatem assequitur. Theophrastus anno integro fructum ait maturescere, sic vt simul vnum haberi, alterum verò flore sponderi contingat. Quod & Plinius. Fructus, inquit, anno maturescit, pariterque floret subnascens, & prior coquitur.

Arbor hæc Græcis κόμμεσι dicitur, Latinis verò Arbutus.

Fructus μεμάκυλον, aut vt alij legunt, μεμάκλον: Latine Memæcydon: Plinius verò etiam Vnedonem appellat. Aliud corpus, ait, est terrestribus Fragis, aliud congeneri eorum Vnedoni, quod solum Pomum simile fructui terræ gignitur. Galenus tamen Vnedonem Epimelidem facit, vt ante scriptum. Arbutum autem Itali *Albatro*: Hispani *Maçono*, *Med. o. h. yro*, & *Medronho*: Galli *Arboutes*.

At Arbuti fructus edulis quidem est, sed ἀγροῦδε: vt exemplar Dioscoridis habet: (acetosus, Ruellius vertit; fortassis rectius ἀγρωῦδε, siue insipidus) ventriculo infestus, capitisque dolorem adferens.

De Pruno. CAP. XIII.

MEDIOCREM Prunus altitudinem & crassitudinem assequitur: cortice vestitur læuiusculo: folia habet lata, & quàm sint rotunda longiora, circumferentiis serræ modo incisis; flosculos albos. Pruna colore, forma, & magnitudine differunt, omnia carne cuteque constant, ac nucleo lignoso putamini incluso, quod ossiculum dicitur. Prunorum siquidem quædam ex cæruleo nigricant, quorum & longiora hæc, rotundiora illa, alia ceræ colore lutea, ex punice rubentia nonnulla, reliquis ferè maiora: nec desunt virentia subinde admodum longa,

Prunus.

longa, sapore dulci gratissima. Caro etiam quibusdam sicciore, facileq; ab osse separabilis: aliis humidior, & pertinacior adhaerens.

Gignuntur Pruni in omnibus cogniti orbis regionibus: terram amant solutam & hortensem. Differentiam verò ab ipsis regionibus etiam accipiunt, non solum formae quidem, sed praecipue, ut dicetur, facultatum.

Inferuntur verò & Pruni in alterius nonnumquam generis arborem, quae faciem parentis, succum adoptionis, ut Plinius dicit, exhibent.

Praeter has verò & silvestris quaedam Prunus est: ut cap. xiiii. huius Pempt. lib. i. scriptum.

Theophrastus autem, & Plinius Aegyptiae etiam cuiusdam Pruni meminerunt: quae insignis magnitudinis est arbor, fructum ferens natura & magnitudine Mespilo proximum: quae mense Pyanepsione florere incipit: fructum verò circa solstitium hibernum perficit, nec folia dimittit. Verum huiusmodi Prunus incognita est.

Vulgares ac hortenses Pruni & Aprili mense flores edunt: folia mox una erumpunt. aestate Pruna maturefcunt: quaedam citius, nonnulla tardius.

Prunus autem Graecis κοκκυμύλα appellatur: Germani Pflaumenbaum: Belgis Puymbosom: Hispanis Ciruelo, Andriño, & Amexeyra: Gallis Prunier.

2.

3.

Pflaumen/Pflaumen: Belgis Puymbosom: Italis Prune, & Susino: Gallis similiter Prune: Hispanis Prunas, Andrinās, Amexas, & Ciruelas: Bohemis Šiveřka Šlyva. Accesserunt autem his à regionibus & patria cognomina. Damascena veteres appellarunt in Syria prope Damalcum nata: Hispanica, quae in ea regione proueniunt: sic & nostra aetas Pannonica siue Hungarica: item Morauica: quaedam & Gallica, à patria appellat. Clearchus Peripatericus Damascena Pruna Rhodios ac Siculos dicit βραβύλα appellare: quemadmodum & Theocritus Syracusius:

Ὅσσην βραβύλοισι καὶ βραβύλοισι ἔφαζεν.

Flectuntur Brabylorum onerati pondere rami.

Et rursus:

Ὅσον μίλλον βραβύλοισι ἴδιον.

Quam malum Brabyli iucundius.

Est autem hic fructus, Athenæo auctore, circumferentia Prunis minor, cibo verò idem, sed paulò δειμώτερος, siue acrior. Seleucus (teste eodem) βραβύλα, ἦλα, κοκκυμύλα, & μάδρυα eadem esse affirmat, & Madrya veluti μάδρυα dici: Brabyla quia βράβυλα siue ventri grata, & cibum expellant: ἦλα quasi ἕλα, sicuti Demetrius Ixion in Etymologia.

At Pruna, quae quidem matura, recens abs arbore decerpta, qualiacumque tandem sint, humectant ac refrigerant, atque ab ipsis quam minimum corpori alimenti accedit, atque hoc ipsum nequaquam bonum. Nam veluti Pruna citissime corrumpuntur, ita quoque & ipsorum succus in corpore corruptioni ac putredini obnoxius est, & alia secum assumpta alimenta corrumpit: vtilia autem tantum modò his sunt qui aluum sibi mediocriter humectari ac refrigerari postulant: humiditate enim sua ac lentore aluum faciliorem reddunt.

Passa verò Pruna ac reficcata vtiliora sunt, stomacho gratiora: alimenti plus ac omnino melius, nec facile corruptibile conferunt. Fama est, inquit Galenus in lib. De aliment. facult. omnium esse praestantissima, quae in Damasco vrbe Syria nascuntur: secunda autem post illa, quae in regione quam Iberiam ac Hispaniam nominant, proueniunt: verum haec nihil adstrictionis praeseferunt: nonnulla verò Damascenorum plurimum. Damascena siquidem magis adstringunt: at quae Iberia profert, dulciora sunt. Dioscorides Damascena reficcata ventrem sistere dicit: sed Galenus in lib. De simp. medic. facult. ipsa palam etiam subducere aluum affirmat; minus tamen, quam quae ex Iberia importantur. Cocta autem in melicrato

YY

in quo

in quo plusculum sit mellis, aluum admodum (eodem auctore) deiciunt, etiam si quis sola ipsa sumpserit, & multò magis si post ipsa Melicratum sorpserit.

Nostra ætas in Germania circa Damascum Syriæ urbem natis caret: Pannonica siue Hungarica laudat, oblonga & dulcia; sed magis tamen Morauica ad aluum leniendam commendat, præsertim Brunnæ nata, quæ Morauicæ olim Marcomannorum prouinciæ vrbs est primaria: hæc etenim, vbi aquea humiditate consumpta, resiccata fuerint, ori suauia palatoque gratissima, aluum citra molestiam ita facile ciunt, vt deiectiona vi Cassiam & Mannam post se relinquunt, vt Thomas Iordanus affirmat.

Gummi autem quod ex Pruno profluit, Dioscorides ait agglutinare, potum in vino calculum comminuere, ex aceto illitum lichenas infantium sanare. Potest autem idem, quod Persicæ ac Cerasi.

De Myxis. CAP. XV.

AD Prunorum genus Myxa referri posse videntur. Arbor horum Pruno haud multum dissimilis, sed humilior: folia rotundiora ac duriora, flores in racemulis, aut citius in laxioribus exiguis umbellis albicantes; subsequuntur paruis Prunis assimiles fructus siue bacca calyculo cuidam veluti glandis insidentes; quibus maturis color est ex atro siue nigro virefcens, triangulum in his ossiculum nucleum continens: sapore autem hi fructus dulces sunt, sed pulpam habent lentam admodum ac viscidam, ad viscum conficiendum idoneam.

In Syria ac Ægypto frequentia Myxorum arbuta sunt: olim Italiæ peregrina, nunc in illius hortis familiaris Plinij ætate primùm illata: nunc cœperunt, inquit lib. xv. cap. xxviii. Myxæ Romæ nasci insitæ Sorbis.

Arborem Plinius Myxam appellat. hanc verò eam esse, quam *ἀμαμξίν* Matron Parodus in cœna Attica apud Athenæum appellat, suspicari quidem licet: sed affirmare non est promptum, præsertim cum & exemplaria quædam *ἀμαμξίς* habeant. Bacca autem siue fructus *μύξον* & *μύξάρον* dicitur; neque aliud nomē Latinis: Arabes & Officinæ Sebesten appellant.

Sunt autem Myxa siue Myxaria temperatè admodum frigida ac humida, ac substantiam habent viscidam ac crassam; corpus idcirco plus quàm alij quidam fructus nutriunt; sed & viscera angustosque meatus facile obstruunt, ac inflationes pariunt. Leniunt eadem exasperatas fauces & pulmones: sitim quoque sedant in eclegmate, aut alio quocumque modo apparatus, vel etiam per se assumpta. Ventrem verò & horum pulpa lenit drachmarum x. aut sesquiunciæ pondere exhibita.

Conficitur verò & ex his Antidotus siue Electuarium ventrem subducens, sed quod facilè mucorem contrahit: proinde non nisi recenter parato vtendum.

De Zizypho. CAP. XVIII.

ZIZYPHVS arbor est Pruno non multò minor, caudice contorto, cortice scabro ac rimoso: ramis duris, frequentibus ac fortibus aculeis, spinosis, à quibus dodrantes aut longiores pediculi emittuntur, Iuncorum instar, lenti ac obsequiosi, tenuesque instar virgularum Sparti; circa quæ ex interuallis alterno ordine folia prodeunt oblonga, haud magna, duriuscula, Clematidis prioris, Peruinæ dictæ, æmula; iuxta verò folia palliduli ac muscoli exeunt flosculi, deinde bacca succedunt oblongæ, magnitudine mediocrium Oliuarum aut paruorum Prunorum, in quibus ligneum veluti in Prunis ossiculum, quo nucleus cõtinetur.

In Italiæ complurimis locis Zizyphi nunc nascuntur, quæ olim peregrinæ ex Syria illuc allatæ sunt, & circa Plinij quidem ætatem, vt ipse lib. xv. cap. xiiii. scriptum reliquit.

Zizypha grano seruntur mense Aprili, inquit Plinius lib. xvii. cap. x.

Græcis *ζίζυφος*, & *ζίζφος* per *ιώ* & secunda syllaba nuncupatur: Latinis similiter Zizyphus: Petro Crescentio Zezulus.

Fructus *ζίζυφα*, *ζίζφα*, & à nonnullis *ζίνζυφα* dicuntur. Galenus etiam *σμενα* appellat, vt satis ostendit Auicenna cap. 369. de Iuiubis, hoc est, Ziziphis, in quo ascripta ea sunt, quæ de Sencis in lib. de aliment. facult. Galeni habentur. Latinis similiter Zizypha ac Serica: Officinis verò Iuiubæ nominantur.

2. Præter hanc verò & alia est appellata Zizyphus.

Arbor autem hæc est non magna, sed fruticosa ac ramosa: cortex læuis est, & veterum ramulorum puniceo colore nitet, à quibus & tenues veluti priori Zizypho virgulæ exoriuntur tenues, albidæ ac molles, quibus folia adnascuntur oblonga, mollia similiter & albicantia, & auersa parte etiam candidiora, Salicis similia, nisi angustiora & albidiora essent: flosculi verò & secundum folia bini ternive prodeunt, concaui, sublutei, odorati, staminibus aliquor exiguis mediis: fructus qualis prioris Zizyphi; Oliuæ similis, albidus, dulci quoque & candida pulpa, ossiculo medio, in quo nucleus.

Non

Ziziphus.

Ziziphus Cappadocia.

Non paucis Italiae & praesertim Hispaniae locis nascitur: colitur quoque in nonnullis Germaniae ac Belgij hortis.

Flores Iunio mense in Belgio apparent: fructum Autumno in Italia ac Hispania maturari contingit: in Belgio nullus floribus succedit.

Altera haec Ziziphi species est, quam Columella lib. IX. cap. IIII. albam nominat, ad differentiam prioris, quae illi rutila. Plinius hanc Cappadociam cognominat, lib. XXI. cap. IX. ubi agit de honore Coronarum, quarum duo ait esse genera; quando aliae flore constant, aliae folio. florem esse dixerim, inquit, genistas (nam ex iis decerpitur luteus:) item Rhododendron: item Zizipha, quae Cappadocia vocantur: his odoratus, similisque Olearum floribus. Nec temere haec à Columella, vel à Plinio pro Zizipho haberi videtur: nam & folia & flores ex teneris recenterque enatis virgulis, veluti priori Zizipho, exeunt: flores valde odorati, utpote late etiam odorem diffundentes: & fructus Ziziphi alterius similes.

Sunt autem Zizipha, priora quidem illa Officinis notissima, temperie quidem frigida, sed non vehementer, utpote primum frigiditatis ordinem non excedentes: humida quoque nonnihil, substantiae autem siue essentiae crassioris: pro edulio assumpta difficulter concoquantur: agre ac tarde descendunt: ventriculum aggrauant: parum omnino corpori alimenti exhibent. Medicamenti vice data, acrimoniam tenuium mordacium ac salforum humorum obtundunt ac mitigant, eosdemque increassant; atque idcirco quae ex ipsis fiunt eclegmata aut Serapia perquam commoda sunt aduersus tusses, sanguinisque sputationes, ex acrium tenuium aut salforum humorum destillationibus.

Valet ad eadem & decoctum ipsorum, sed potissimum aduersus urinae ardores ac stillicidia, renum exulcerationes, & velicæ rosiones.

De Cerasis. CAP. XVII.

CERASORVM quatuor genera nostra aetas numerat: vna maior ac siluestris est, altera hortensis, tertia aciduli fructus, Chamæcerasus quarta est.

Prior magna & procera arbor est: caudice mediocriter crasso, atque in ramos plurimos superius distributo: cortice nonnihil laevi è puniceo colore subnigricante, lento ac obsequioso.

YY 2

ligni

I.

Cerasus.

Chamaecerasus.

ligni materia medio quoque subnigricat; circumferentia inalbida, folia magna sunt, lata, oblonga, venosa, ambituque crenata: flores albi, mediocris magnitudinis, quinque constant foliolis, & aliquot staminibus concoloribus mediis: fructus in rotunditate oblongi ex tenuibus ac praelongis descendunt pediculis, ossiculo intus duro, quod exigua carne contegitur; cuius nucleus cum leui quadam ac exigua amaritudine non ingratus. Colore autem fructus quidam rubent, alij nigricant; sapore vero dulces.

2. Altera Cerasus cortice, magnis foliis, floribus candidis priorem refert; sed humilior est, nec in tantam ut illa altitudinem excrescit: caudices etiam minus crassi: Cerasum autem maius, carnosius, plus succi habet, quod & dulce, & colore vel rubens, vna tamen parte albidiore, vel nigrum: ossiculum huius & nucleus, veluti superioris.
 3. Tertia Cerasus etiam quam priores humilior ac tenerior est: caudices tenuiores: cortex asperior, non minus tamen obsequiosus: folia similia quidem, sed minora: flores haud dissimiles; at fructus, hoc est, Cerasum rotundius, carnosius, plus succi habens, sapore vinoso acidulum: colore similiter aut rubens aut nigricans; quoddam vero & quasi albidum, quod rarius est. Est autem in hoc, & nonnulla varietas alia. quae etenim citra insitionem nascuntur Cerasi, aut in alias eiusdem generis insita, magna admodum Cerasa frequenter ex breuibus pediculis dependentia gignunt, quae subinde adeo magna sunt, ut XVI. vel etiam plura suorum ossiculorum pendeant: earum vero quae in siluestrem siue priorem Cerasum (quod saepe fit) inseruntur, Cerasa minora sunt, & longioribus haerent pediculis, citius autem maturitatem hae assequuntur; ossicula vero istorum minora sunt quam superiorum.
- Præbent autem & hae omnes Cerasi gummi, è corticibus aliqua parte vulneratis; quod ex luteo colore pallefcit, & tandem durum redditur.
4. Quarta, quae quidem Chamaecerasus, humilis est, non arbor, sed exigua fruticosa ac ramosa stirps, subinde cubitalem altitudinem non excedens: foliola cum aliarum forma conueniunt, sed omnino exigua sunt: fructus vero etiam paruuli, aliisque persimiles.
 5. Præter has vero Cerasos & alterius cuiusdam iconem Matthiolus exhibet, cuius Cerasa complura racematim instar vuae simul cohaerent, quam & idcirco Racemosum appellat, & sibi Veronâ à Francisco Calzolario missam refert.

Cerasus

Cerasus prior natura sua siluestris in siluis, secus agrorum margines, aliisque incultis frequentius quam alibi gignitur. 1.

Duæ succedentes hortenses sunt. 2. 3.

Chamaerasus in Bohemia, Moravia, Austria iuxta semitas, ac vias non raro reperitur, & ut Matthiolus, in Tridentino solo. 4.

Aprili mense Cerasi florent. In fructu præbendo quædam præcocios, aliæ seriores. Rubra autem Cerasa semper sui generis nigra præcedunt. Prima autem siluestris sunt Cerasa, quæ iunio maturantur: succedunt circa Iulij Calendas Amarenæ, præsertim in siluestrem Cerasum insitæ, nam aliæ sunt tardiores: tardissima sunt secundi generis Cerasa, quæ & hortensia ac dulcia.

Arbor Græcis *κέραος*: Latinis similiter Cerasus est: Germanis *Kirschebaum*: Belgis *Kersboom* & *Kirckenboom*: Gallis *Cerisier*.

At fructus *κέραον* & *κέραου* à Græcis appellantur: & Latinis similiter Cerasa: Germanis *Kirschen* & *Kirschen*: Belgis *Kerschen* & *Kircken*: Italis *Ceregie*: Gallis *Cerises*. Hispanis *Cerezas*: Bohemis *Wissne*.

Prioris generis Cerasa vulgò *Cleyn Kerschen* id est, parua Cerasa, quia ceteris minora, dicitur: item & *Wilde Kerschen*: Germani *Wilde Kirschen* hoc est, siluestris Cerasa, sunt enim siluestris Cerasi fructus: eadè & præcocia sunt, prius siquidè quam reliqua maturitatè consequuntur. 1.

Secundi generis vulgò Hispanica cognominantur Cerasa. fieri autem potest, ut hæc sint Lusitana à Plinio dicta; quibus principatum Belgica illius ætate tribuit. 2.

Amarenas tertiæ Cerasi fructus, posterior ætas nuncupat, vel etiam Merendas: Itolorum plerique *Marasche*, & *Amerine*: alij *Marchiane*, vel *Duracine*: Germani *Amarellen* & quæ nigra sunt *Weichslen* & *Weinszell*: Brabantii *Kircken*: ahi in Belgio etiam *Kerschen*. Plinius libro xv. cap. xxv. Duracinis principatum tribuit, quæ Campania, Pliniana, ait, appellat. Ad hoc verò genus referenda videntur Cæciliana rotunda, neque enim ex Cerasis alia his rotundiora: item & nigerrima Actia nominata, quædam siquidem & horum nigra sunt, quæ reficari ac diutinè conseruari queunt. 3.

Inter Cerasia autem optima sunt acidula, Amarena dicta: dulcia illa parua siluestris siue præcocia deterrima, mali sunt succi, citissime corrumpuntur, & malos ingenerant humores: vnde non solum facile lumbrici, sed & molestæ ac sabinde pestilentes febres gignuntur. Atque idcirco in benè institutis Rebus publicis, ne in forum veneant pestilentia temporibus, diligenter cauetur.

Lusitanica siue Hispanica Cerasa, facultatibus his vicina sunt, minùs tamen promptè corrumpuntur, & frigidiora sunt, nec tamen boni succi.

Amarena verò, quæ quidem rubent, melioris sunt succi, sed aquei, frigidi, ac humidi: sitim sedant: æstuantis ventriculo profunt: febricitantibus vtilia: facile descendunt, & aluum lubricam reddunt: nutrimenti verò nihil exhibent. At nigra huius generis sicciora sunt, & nonnihil quoque adstringunt: hæc reficcata siue passa, Prunorum instar ori ac ventriculo grata sunt, & aluum laxiorem cohibent.

Cerasorum gummi cum vino diluto sumptum, fertur adiuuare calculosos: prodesse autem potest vias lubricando, & humores, si qui acres sunt, contemperando: tussi veteri & hoc modo medetur: addit Dioscorides bonum colorem, oculorum claritatem, & ciborum appetentiam facere.

De Moro. CAP. XVIII.

PROCEERA arbor Morus est, nec minùs ramosa, caudex eius non raro crassus: cortex scaber, radicis verò luteus: folia lata & acuminata, duriuscula, & secundum margines ferrata: pro floribus iuli sunt virentes, lanuginosi: fructus oblongus, ex granis coaceruatus, Moro in Rubo nascenti, similis, sed crassior, longior, ac omnino maior, initio virens, maturitate nigricans, succo tamen, quo redundat, rubens: radix in multas spargitur propagines.

In hortis feritur ac plantatur Morus: calida & sicca loca desiderat, ac lætum solum: in humido deterior redditur, & pauciora Mora adfert. Seritur Morus commodè talea siue furculo: inferi verò aut inoculari etiam potest in nonnullas arbores: in Populum albam insita Mora fert candida, ut quidem Beritius in Geoponicis refert.

Inter urbanas arbores nouissime Morus germem emittit, nec prius quam frigore soluto, Maio mense: arborem idcirco sapientissimam, eam veterum nonnulli appellarunt.

Augusto mense matura Mora leguntur. Hegesander apud Athenæum, suis temporibus intra viginti annorum spatium Moros fructum non tulisse affirmat, atque tantam podagræ pestem omnes inuasisse, ut non viri solum, sed pueri, puellæ, eunuchi que, & mulieres eo morbo laborarent.

Morus.

Morus candida.

Μορέα autem & *συκκμνεία* vel *συκκμνος* arbor Græcis: Latinis Morus est: Officinis Morus Celsi: Germanis Maulbeerbaum:: Belgis Moerbeste boom: Gallis *Meurier*.

Μόρεν & *συκκμνον* fructus nominatur: Latinis Morum: Officinis Morum Celsi: Germanis Maulbeer: Belgis Moerbeste: Italis *Moro*: Gallis *Meure*: Hispanis *Moras*, & *Mores*: Bohemis *Moruffe*.

At Mora ante maturitatem collecta refrigerant & resiccant ordine propemodum tertio, & valenter adstringunt: resiccata ad cœliacos & dysentericos affectus vtilia sunt: admiscetur pulvis obsoniis, vel cum vino & aqua bibitur. Sanguinis fluores, & superfluentes menses eadem reprimunt, ad oris & faucium inflammationes conducunt, tum & ad aliarum partium inflammationes incipientes idonea.

Matura ac recentia Mora frigida similiter sunt, & humore vinosi saporis copioso redundant, qui nonnihil resiccantis est facultatis, & adstrictionis haud expertus est: atque idcirco quoque ad stomatica medicamenta, qui oris tonsillarumque inflammationibus adhibentur, vtilis & perquam commodus.

In cibo hæc Mora sumpta, ac ante alios ingesta, citissimè per intestina substantiæ suæ humiditate ac lubricitate descendunt, & aliis cibis ductu suo viam, vt Galenus ait, struunt: aduersus sitim conducunt, appetentiam calore languentem excitant: ventriculo non aduersantur, parcissimè autem corpus alunt. Secundo autem loco, aut post cibos assumpta, citò quoque vnà cum cibis corrumpuntur: tametsi enim fugacibus sint innocentes, corrumpuntur tamen ac vitiantur, nisi celeriter descendant.

Cortex radice Mori amarus, calidus, ac siccus est, & expurgandi facultatem obtinet. Decoctum huius iocinoris ac lienis obstructiones aperit, aluum mouet, & latos lumbricos expellit. Idem cortex in aceto maceratus dentium dolores sedat. præstat hoc ipsum foliorum & corticis decoctum, Diosc. ait. Qui & circa messis tēpus ex Mori incisa radice succum promanare tradit, quem postridie sit concretum inueniri, atque hunc aduersus dentium dolorem efficacem, phyma discutere, & ventrem purgare. In foliis autem ac primis germinibus huius arboris, mediam quamdam esse Galenus ait adstringentis ac expurgantis facultatem.

Vermes sericum præbentes.

Foliis verò nutriuntur ac sustinentur vermes illi qui sericum nent ac præbent: ex Erucarum

rum

rum sunt hi genere, serico confecto in Aurelias transeunt: inde in Papiliones vertuntur, veluti & aliae omnes Erucae. Papiliones isti corpore graues, exiguas pro ratione corporis habent alas, proinde non auolant, sed generationi intenti citò pereunt: mas quidem coitu, femina vbi oua excluserit.

De Sycomoro. CAP. XIX.

Sycomorus.

SYCOMORVS non exiguae proceritatis arbor est, Moro magnitudine & aspectu proxima, folio verò & ipsum referens: fructum verò fert magnitudine & figura Ficus, succo & sapore Caprifici perlimilem, verum dulciorem, & interioribus granis carentem, qui non ex tenerioribus ramulis prodit, sed ex caudice & maioribus vetustisque ramis fecundissimo prouentu erumpit: multo autem lacteo succo hæc arbor turget, qui vulnerata parte aliqua mox effluit.

Nascitur, vt Dioscorides scribit; plurimum in Caria, Rhodo, locisque non multi Tritici feracibus, in quibus iuuentum adfert, & pro pane frumentoque sufficit, cum annonæ premit penuria. Galenus Sycomori plantam in Alexandria Ægypti, vnà cum fructu Ficui albæ assimilem, se vidisse scribit. Huius ramum cum fructu ac foliis olim ad me misit magnificus vir Iacobus Antonius Cortusius patritius Patauinus.

Ternos quaternosque fructus anno vno fundit, & si ferreis vnguibus scalpatur, etiam frequentiores.

Huic arbori *συκομόρον* à Ficu & Moro nomen est: Cornelius Celsus inuerso nomine Morosycon appellat: Ægyptij nostro tempore Ficum Pharaonis, teste

Bellonio: dicitur verò & *συκὴ Ἀιγυπτία*, siue Ficus Ægyptia: item & *συνάμνος Αἰγυπτία*, id est, Morus Ægyptia.

Fructus verò *συνήμορον* quoque appellatur, & ab Italis *Sycomoro*, & *Fico d' Egitto*.

Sycomori autem fructus, vt Galenus ait, nullam habet acrimoniam; exiguae dulcedinis particeps; estque facultate vt Mora humidior quodammodò ac frigidior.

Vtilis, inquit Dioscorides, aluo, sed *ἀσφορος*, hoc est, nullius alimèti, & ventriculo molestus.

Eximitur verò ex arboris cortice lachryma primo Vere prius quam fructus ferat, quæ spongia aut vellere excepta siccatur, in pastillos cogitur, ac hęcili reponitur. Facultatem hæc habet mollientem, vulnerum conglutinatricem, & crudorum resolutricem: bibitur verò & illinitur contra serpentium morsus, lienis durities, stomachi cum refrigeratione dolores. Ceterime autem hic succus teredinem sentit.

De Ficu. CAP. XX.

FICVS non omnino recto assurgit caudice, nec omnino læui cortice, sed asperiusculo contegitur: materies ligni alba, fungosa, tenellorum verò ramulorum mollis etiam ac medullosa. Folia ampla in quinque partes, eminentibus totidem angulis, dissecta, veluti Vitis; sed maiora, duriora, asperiora, ac nigriora: fructus nullo apparente prius flore aut iulo, aliòve quod floris vicem supplere queat, iuxta pediculorum, quibus folia adhærent, annexum erumpunt, & quidem particulatim; initio admodum paruuli, successu temporis maiores; forma turbinata vt Pyri, nonnulli tamen longiores, alij verò breuiores ac magis sessiles, colore vel albidu, vel subrubentes, vel ex cæruleo saturato purpurei; pulpa interiore molli, suauis, ac prædulci, granis compluribus referta. Ex Ficus autem cortice, foliorum pediculis, immaturis Ficibus vulneratis liquor fluit lacti similis, sed acris & amarus.

YY 4

In

Ficus.

Ficus Pumila.

In Græcia, Italia, Hispania, aliisque regionibus perinde calidis, ac Solis radiis expositis frequentes Ficus sunt: in Germania at Belgio crescunt quidem; sed raro ad perfectionem fructus perueniunt, nisi vel diligenti cura adhibita, vel hiems admodum clemens, æstasque feruida fuerit.

Germina cum foliis Maio mense in Germania erumpunt, atque his in longitudinem proficientibus multiplicantur & folia & Ficuum rudimenta: quorum priores Septembri ad maturitatem perueniunt, si ætas fuerit calida: in Italia verò ac Hispania etiam citius ac prius. posterius verò enata Ficus, si per hiemem non deciderint, altero anno mox adueniente æstate perficiuntur.

Arbor Ficus Græcis *συκή* dicitur, & à nonnullis ad differentiam Caprifici *συκή ἡμερος*: Latinis Ficus, & Ficus sativa, siue Urbana; Germanis Feigenbaum: Belgis Dijgheboom: Gallis Figuiers: Italis Fico: Hispanis Higuera.

At fructus *σύκον* Græcis: Latinis verò etiam Ficus; & qui nondum maturus est, *δλωθος*: Latinis Grossus: qui verò resiccatus siue passus, Græcè *ἰχας*, Latinis Carica dicitur: Germanis Feigen: Belgis Dijghen: Gallis Figues: Italis Fichi: Hispanis Higos: Bohemis Fijsc. Semina quæ in ipsis Ficibus, *καρχαμίδες*, Cechramides Galenus appellat.

2. Inter vrbanas Ficus & humilis quoque ac parua quædam est sesquicubitalis altitudinis, foliis & fructu priori assimilis. Pumilam hanc Ficum recentior ætas rectè appellat.

3. Est verò & siluestris quædam species, cuius fructus ad maturitatem peruenit numquam: Theophrasto *ἑλενός*: Plinio Caprificus appellatur. fructus *δλένθοι* quoque nominantur, & vt Dioscorides, *ἑλενοί*.

Virides autem recentes ac maturæ Ficus reliquis fugacibus in cibo præferuntur, alimenti quoque amplius quàm ceteri præbent, sed non omnino optimi succi. Superfluum verò & quamdam excrementitiam humiditatem coniunctam habent, propter quam & flatibus ventrem implerent, nisi citò descenderent, & facile per ventrem permearent; huius etenim beneficio nec flatus vel permanent vel dolorifici sunt. Profunt verò & eadem Ficus nephriticis, nam vias laxant, lubricant, aperiunt, & non nihil quoque abstergunt: vnde post earum esum arenulas subinde multas excerni contingit.

Siccæ

Siccæ autem Ficus, siue Caricæ; mediocriter excalfaciunt, nutriunt quoque, & alimenti non exiguum conferunt, sed tamen non probum sanguinem gignunt: quamobrem & offenduntur qui iis largiùs vescuntur, & copia pediculorum ipsis prouenit: aluum verò & faciliorem reddunt, & ad excretionem irritant; præsertim ante alios cibos præsumptæ. Asperæ arteriæ; pectori, pulmone, renibus; ac vesicæ vtilis sunt, nec muliebri vtero incommodæ: attenuandi siquidem, leniendi, concoquendi, ac maturandi facultatem obtinent. Quæ pectori inhaerent concoquunt, maturant, & expurgant, præsertim cum Hysso aut consimilis herbæ decocto: ventri, tussi, ac diuturnis pectoris ac pulmonis vitiis hoc modo auxiliantur: renes expurgant, & ab arenulis liberant: vesicæ dolores mitigant: grauidæ si Ficus aliquot ante partum diebus vescuntur, faciliùs pariunt: exanthemata siue papulas prætereà, & sudores Ficus etiam, vt Dioscorides ait, prouocant. Tumores vel concoquunt vel discutunt; ad concoquendum Triticea farina; ad digerendum Hordeacea admixta, Galeno auctore, conferunt.

Decoctum Ficum oris ac faucium tumores & abscessus citò facileq; ad suppurationem perducit, sæpiùs in ore detentum aut gargarizatum.

Lacteus autem Fici arboris liquor & succus foliorum eius non mordicat tantùm, aut abstergit vehementer, sed & vlcera, & ora vasorum referat, & myrmecias eiicit: verùm & purgare potest: auctor Galenus. Coaguli modo, Diosc. ait, lac coagulat, concretumq; vt acetum dissoluit. Menstrua cum oui luteo aut Tyrrenica cera appositus cit: podagricorum cataplasmatum cum farina Fœnigræci & aceto vtilis: lepras, lichenas, discolorum a Sole cutem, alphas, scabies, ichoras cum polenta expurgat: instillatum plagæ percussis à scorpione, venenatorum ictibus, & rabiosi canis moribus auxiliatur: dentium doloribus lana exceptus prodest, & cavitati eorum inditus: myrmeciam tollit cum adipe circumlita in ambitu carne.

De Ficu Indica. CAP. XXII.

Ficus Indica.

Ficus Indicæ fructus & flos.

INDICA hæc Ficus appellata arboris specie absque caudice & ramis adulescere videtur, tota enim nihil aliud quam ex foliis folia apparet; folium siquidem in terram depectum mox radices agit, & alia ex se promit, à quibus & aliis prodeuntibus succedunt rursus & alia, donec ad arboris altitudinem peruenerint, effusis interim & veluti ramis, ab vno nempe subinde

inde duobus aut tribus foliis enatis: nonnumquã tamen caudicem facit, tunc videlicet quando non ex folio enata, sed ex femine sata fuerit. Oblonga autem Ficus Indicæ lataq; sunt folia, & pollice non raro crassiora, è quibus albidæ, tenues, oblongæ, acutæque prominent spine (raro absque his prouenit) in extremis autem foliis primùm flores erumpunt oblongi; deinde fructus subsequuntur Ficibus turbinata forma quodammodò similes, nec minores; colore è viridi purpureo, interiore pulpa succosa rubicunda, sanguineoque colore manus veluti Mora inficiente, quorum fastigium foliosa quædam instar coronæ ambiunt; veluti ostendit icon, quam magnifico viro Iacobo Antonio Cortuso patritio Patauino acceptam ferimus.

Ex India in Italiam aliasque prouincias illata fertur. In Germaniæ ac Belgij hortis hanc quandoque reperiri contingit, sed haudquaquam fructum proferentem: quem Italia tamen quandoque videt, Hispania autem frequentius.

Opuntia.

Existimatur autem hæc esse Opuntia à Plinio dicta herba, de qua lib. XXI. cap. XVII. sic habet: Circa Opuntem Opuntia est herba, etiam homini dulcis: mirumq; è folio eius radicem fieri, ac sic eam nasci. Opuns autem ciuitas Phocidi in Græcia vicina, vt Pausanias, Strabo, & Plinius testantur. Vulgò autem hæc stirps Ficus Indica nominatur, ab Indis verò Tunc.

Ficus Indica Theophrasti.

Describitur autem alia quædam pro Ficu Indica à Theophrasto lib. IIII. quam Plinius lib. XII. cap. V. iisdem ferè verbis, sed Latinè redditis, eleganter exprimit: Ficus, ait, ibi exilia poma habet. Ipsa se semper ferens, vastis diffunditur ramis: quorum imi ad eò in terram curuantur, vt annuo spatio infigantur, nouamque sibi propaginem faciant circa parentem in orbem quodam opere topiario. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subter intuenti, proculque fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, siluosa multitudine, vasto matris corpore, vt LX. p. pleræque orbe colligant, vmbra verò bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet: ea causa fructum integens, crescere prohibet. Rarusque est, nec Fabæ magnitudinem excedens; sed per folia solibus coctus prædulci sapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Acelinam maximè annem.

De Castanea. CAP. XXII.

Castanea.

Castanea Equina.

ADMODVM magna & procera arbor Castanea est: ramos extendit plurimos: caudex crassus, qui aliquãdo tantæ amplitudinis visus, vt à tribus hominibus vix complecti poterit:

tuerit: ligni materia solida ac durabilis; folia magna, aspera, rugosa, ambitu incisa, singularibus Nucis iuglandis foliis maiora: tenues, oblongi, viridesque iuli: fructus calyce concluditur rotundo, aspero, & echini modo spinoso, qui sponte dehiscens maturum fructum siue nucem demittit. Nux non rotunda, sed compressior ab vno latere, plana, & superiore parte acuminata: cute contegitur dura, lenta, & admodum læui, obscuri punicei coloris: caro siue interior nuclei substantia dura ac alba, tenuisque membrana velatur, quæ cuti subest.

Montibus & opacis gaudet: descendunt verò quandoque & ad plana: solum amant molle ac nigrum. Quibusdam verò in locis ac regionibus maiores ac mitiores: aliis verò minores gignuntur.

Iuli cum foliis Aprili mense erumpunt, sed Noces ferius, ac Autumno demum perficiuntur.

Castanearum autem arbor Græcis pariter ac Latinis cum fructu nomen habet commune: Germani *Kestbaum* & *Kastanienbaum*: Belgæ *Castamboom*: Galli *Chastaignier*: Angli *Chestnuts tree* vocant.

Nux autem Græcis *καστανος*: à nonnullis *Διός βάλανος*, *σαρδία βαλανος*, *λόπιμα* aut *κασάνιον* appellatur: Latinis Castanea, Iouis glans, Sardinia glans: Germanis *Kesten*/*Kastanien*: Belgis *Castanien*: Italis *Castagne*: Gallis *Chastaigne*: Hispanis *Morones*, *Castanas*: Anglis *Chestnuts*: Bohemis *Kastan*: quæ autem maiores Italis *Marroni*: Gallis atque Belgarum nonnullis *Marons* vocantur.

Est verò præter hanc & alia quædam Castanea, arbor procera quoque & magna, cuius folia in quinque segmenta diuisa Pentaphylli referunt, sed maiora & ad Ricini quodammodo accedentia. clauduntur & huius noces duris ac spinosis echinis, quæ crassiores, & quàm vulgares Castanæ rotundiores sunt.

Hæc Italiæ peregrina, in Orientis regionibus gignitur. Equina autem Castanea idcirco nominatur, quòd anhelosis & tussientibus equis auxiliatur. 2.
Castanea
equina.

At vulgares nostræ Castanæ admodum resiccant, & simul adstringendi facultatis participes; in calido verò ac frigido temperatæ videntur; habent tamen & flatulentum quiddam, atque propter hoc, nisi prius cute vulnerata, cum strepitu repente, dum ab igne coquantur, exiliunt.

Inter omnes glandes, Galenus ait, principatum Castanæ tenent, solæque siluestrium fructuum alimentum memorabile corpori præbent. Tardè autem admodum descendunt, difficulter concoquantur, & crassum humorem adferunt, flatulique ingenerant; ventrem verò etiam sistunt, præsertim crudæ.

Coctæ Castanæ minùs difficulter conficiuntur, faciliùs descendunt, flatulenti minus habent, ventrem tamen & adstringunt.

Ex Castaneis crudis arefactis, & in farinam deinde redactis, panem coqui posse, sunt qui affirmant, verùm hunc siccum & friabilem admodum esse oporteret, difficulter concoqui, & tardè admodum descendere: auxiliarius autem talis esse posset cœliacis & dysentericis.

De Nuce Iuglandæ. CAP. XXIII.

PRÆGRANDIS arbor hæc Nux est, crasso ac procero caudice: cortici cineritio colore subuirente, & frequenter rimoso: ramis in amplitudinem sese diffudentibus: foliis ex quinis senisve ad vnam costam Fraxini modo cohærentibus, vnoque eminente; quæ latiora longioraque sunt quàm singularia Fraxini, læuia item & odore graueolentia. Iuli noces præcedunt, quæ iuxta foliorum pediculos binæ aut ternæ prodeunt, per initia, cum tenellæ, suauolentes: herbaceo ac virente hæ conteguntur cortice; lignosum putamen subest, in quo nucleus continetur, tenui velatus cuticula, quadripartitò ferè diuisus, intermedia lignosa veluti membrana, cuius interior caro albida, dulcis, & ori grata est: recès quidem; arida enim oleosum ac rancidum quid subinde contrahit.

In agris secus vias ac semitas, pingui ac restibili solo Nux proficit, & in hortis: lætis gaudet collibus: aquosos non amat tractus.

Primo Vere folia ac vnà iuli erumpunt: Noces Augusto mense leguntur.

Ipsa arbor *κάρυα* appellatur: Latinis Nucis nomen & arbori & fructui commune est: Germanis *Nußbaum*: Belgis *Notboom* & *Notelaer*: Gallis *Noisier*: Hispanis *Nogueyra*: Anglis *Walnutte tree*: Bohemis *Wlasty wofech*.

Nucem Græci *κάρυον* vocant, & *κάρυον βασιλικόν*, id est, Nucem regiam: dicitur verò & Nux Iuglans, quasi Iouis glans, aut iuuans glans: & à quibusdam Persica nux: Germanis *Welschnuß* & *Baumnuß*: Brabantis *Oker noten* / *Walsche noten*: Itali *Noci*: Galli *Nix*: Hispanis *Nuezes* & *Nous*: Anglis *Walnut*: Bohemis *Wlasty worech*.

Nucum

Nux iuglans.

Nux auellana, siue Corylus.

Nucum autem adhuc virentium recentes nuclei ori quidem grati sunt, frigidi exiguum habent, humidi verò imperfectè concocti non parum. Difficiliter concoquantur, parum alunt, ægrè descendunt.

Aridæ nuces excalfaciunt & reficcant, & magis quæ oleosæ ac rancidæ factæ sunt: ventriculo hæ valde inutiles, & præter quòd difficiliter concoquantur, bilem etiam adaugent; capitis item dolorem adferunt, & tussientibus ac pectori nocent. Cum Carycis autem & Ruta præsumptæ, lethalibus venenis aduerfari feruntur; & latos lumbricos largiùs esitata pellere. Cum Cepa, fale, & melle canis hominisque morfui imposita conueniunt. Commanducata verò ac imposita gangrenas, carbunculos, ægilopas, & alopecias celeriter, vt Dioscorides refert, sanant. Efficaciter & hoc præstat oleum ex ipsis exprellum, quod tenuium est partium, digerens ac excalfaciens.

Nuces integræ, priusquam lignosum induerit putamen, decerptæ, ac cum saccharo aut melle conditæ, ori ac palato gratæ sunt, aromaticum quid relipiunt, & propter exterioris corticis adstringendi potentiam, ventriculum etiam roborant; non tamen vt alimentum, sed vt medicamentum assumptæ.

Exterior Nucum virens cortex adstringendi eximiam vim obtinet: stomaticum medicamentum ex eius succo componere Galenus inuenit ac docuit, ad omnes oris inflàmationes vtilissimum.

Folia & prima germina aliquid adstrictionis, eodem auctore, possident; excellit tamen in ipsis sicca calidaque temperatura. Ad balnea, corporis que lotiones quidam recentiorum hæc adhibent, in quibus & digerendi, & sudores mouendi vim exercent.

De Nuce auellana, siue Corylo.

CAP. XXIIII.

CORYLVS crassis sæpenumerò caudicibus aut robustis fruticat stolonibus, qui hominis staturam frequenter multum superant, & in ramos sparguntur enodes, lentos, ac obsequiosos: folia lata sunt, maiora rugosioraque quàm Alni, marginibus serratim incisa, colore virentia, auersa parte albidiora: cortex tenuis est, radix crassa, alta, & robusta: oblongi tenues compactique iuli pro floribus dependent: nuces Iuglandibus multò minores calyci inhaerent calloso, herbacei coloris, extremis partibus fimbriatis, Rosarum alabastra propemodum referentibus: putamen læue & lignosum est: interior nucleus carne cõstat albida, dura solidaque, tenuis quem contegit membranula, quandoque rubicunda, sæpius candicans, sapore non ingratus.

Coryli frequenter in siluis ac in vliginosis incultis proueniunt: seruntur & in hortis, quarum Nuces

Nuces meliores sapidioresque, nucleo foris plerumque rubent.

Iuli primo quoque tempore erumpunt; nondum soluta hieme, qui Martio aut Aprili succedentibus foliis defluunt: Augusto mense maturæ carpuntur Noces.

Frutex Latinis Corylus dicitur: Græcis verò *κάρυα ποντική*, id est, Nux Pontica: Germanis *Häselstrauch*: Belgis *Häselcr.*

Nux *κάρυα ποντική*, & *λεπτοκάρυον*, id est, Nux Pontica; tenuis Nux, parua Nux: nominatur verò & Nux Prænestina, Nux Heracleotica, & vulgò Nux auellana, quo nomine etiam Officinis innotuit: Germanis *Häselnüss*: Belgis *Häselnoten*: Italis *Nocciuole*, *Auellana*, *No-celle*: Gallis *Noisettes*, *Noiselles*: Hispanis *Auellanas*: Bohemis *Lyřkomy Borech*.

Quæ autem harum cute rubent, satiuæ ac vrbanae Auellanae habentur, ac legitimæ Pontica: Germanis *Ähornüss*, & *Äothnüss*: Belgis *Roode Häselnoten* dictæ.

Aliæ verò albidæ, siluestres iudicantur.

Auellanae autem Noces recentes nondumque resiccatae, humiditatis quoque excrementiæ nonnihil in se continent, cuius occasione flatulenta sunt. Concoctioni verò non modò recentes, sed & aridae admodum rebelles sunt, essentia siquidem sunt terrestris & frigida, & densioris solidiorisque substantiæ, qua de causa & difficulter admodum descendunt: ventriculo quoque idcirco molestæ ipsum aggrauant.

Succus autem ex his, veluti ex Amygdalis, lacteus extractus valenter aluum adstringit, atque cœliacis & dysentericis hac ratione prodesse potest.

Iuli frigidi ac sicci, & similiter adstringentes: ventris quoque fluxiones sistunt.

De Pistaciis.

CAP. XXV.

Pistaciorum arbustum.

Pistacij ramulus cum fructu & corniculis.

ARBOR Pistacia ferens Terebintho similis est. Folia huius quàm Lentisci maiora, sed eodem modo composita, similiq̃ ordine disposita ac digesta, colore è viridi in luteum languescente. Fructus siue nuces racematim ex suis pediculis dependent, conorum Pini nucibus siue strobilis maiores, Amygdalis verò multò minores; exterius horum corium tenue ac virens est; putamen ligneum fragile & albicans; nucleus pulpa viret, sapore subamaro dulcis, ori gratus, nonnihilq̃ odoratus.

ZZ

In

In Persia, Arabia, Syria, tum & apud Indos Pistacia nascuntur: iam verò & Italiae indigena facta sunt: Venetis enim, & Neapoli, ac alibi proueniunt.

Nucem autem hanc Graeci *πιστάκιον* vocitant, apud Athenæum, Nicander Colophonius in Theriacis *πιστάκιον* nominat:

Ψιτάκι ἀκρεμόνεος ἢ ἀμυγδαλέοισιν ὅμοια.

Possidonius *βιστάκιον*, alij *φιστάκιον*: Latini voces seruantes, & Pistacion, Bistacion, aut Phistacion dixerunt: Officinæ Fisticæ: Hispanis *Alhocigos*, & *Físticos*: Italis *Pistacchi*.

Terebinthus Indica.

Theophrastus lib. 1111. De stirpium historia Pistaciorum arborem sub Terebinthi apud Indos nascentis nomine descripsisse videtur: in India siquidem Terebinthum esse tradit, aut Terebintho similem, quæ folio, ramis, ac reliquis Terebinthum æmuletur, sed fructu differens sit, quem Amygdalis similem facit. Et hanc in Baëtris esse, & fructus Amygdalis etiam suauitate præstantiores.

Pistaciorum autem nuclei non rarò veluti strobilón eduntur: temperati calidi ac humidi sunt: concoquantur non ita facile, sed multò quàm Nuces faciliùs: succi sunt boni, aliquantulum tamen crassi; alimenti corporibus conferunt non exiguum: extenuata reficiunt: vires reparant: phthisicis ac tabidis profunt: cruda pulmone aut pectore inhaerentia concoquant, maturant & expurgant: iecur ab obstructionibus liberant: nephriticis quoque auxiliantur; renes etiam ab arenulis & calculis liberant, dolores eorum mulcent; vlcera leniunt, semen & libidinem augent.

De Nuce vesicaria.

CAP. XXVI.

Nux vesicaria.

Coulcoul.

HVMILIS arbor Nux vesicaria est, non rarò emissis aliquot à radice virgis fruticans: ligni materia albida & perquam dura ac solida est: cortice è viridi inalbicat: folia ex quinis ferè particularibus cohærent, per ambitus incisa, Sambuci æmula, sed minora, dilutiùs virentia, nec graueolentia: flores candidi racematim ex tenuibus pediculis dependent: folliculi succedunt vesicarum instar, in quibus crebrò duæ, quandoque vna tantummodò nux parua, Auellana minor, sed quàm Cicer Arietinum maior, putamine lignoso ac subruffo, pulpa interiore virescente, sapore in initio dulci, sed tandem nauseoso.

Loca amat inculta, neglecta, siluas, dumos, & sepimenta.

In Italia, Germania, Gallia, & alibi gignitur.

Flores Maius mensis, nuces præbent Augustus ac September.

Vulgo Germanorum *Vimpernûß*: hoc est Belgis *Vimpernoten*: Gallis *Nex coupe*: nonnullis Pistacium Germanicum: aliis Arbor vitis: Nucis vesicariæ appellatio nobis præ ceteris placuit. Matthiolus in Epistolis suis *Coulcoul* & *Hebulben* Turcorum cum hac conuenire sentit. Gulielmus *Quacelbenus* *Coulcoul* à quibusdam Constantinopoli in deliciis haberi affirmat,

præsertim quando recentes ex Ægypto aduehuntur. Vetus autem nomen hæc stirps non habet, nisi sit *Staphylodendron* Plinij, pro quo à recentioribus habetur. Meminit verò huius Plinius lib. xvi. cap. xvi.

Staphylodendron.

Est & trans Alpes, inquit, arbor, simillima Aceri albo materia, quæ vocatur *Staphylodendron*: fert siliquas, & in iis nucleos sapore nucis Auellanae.

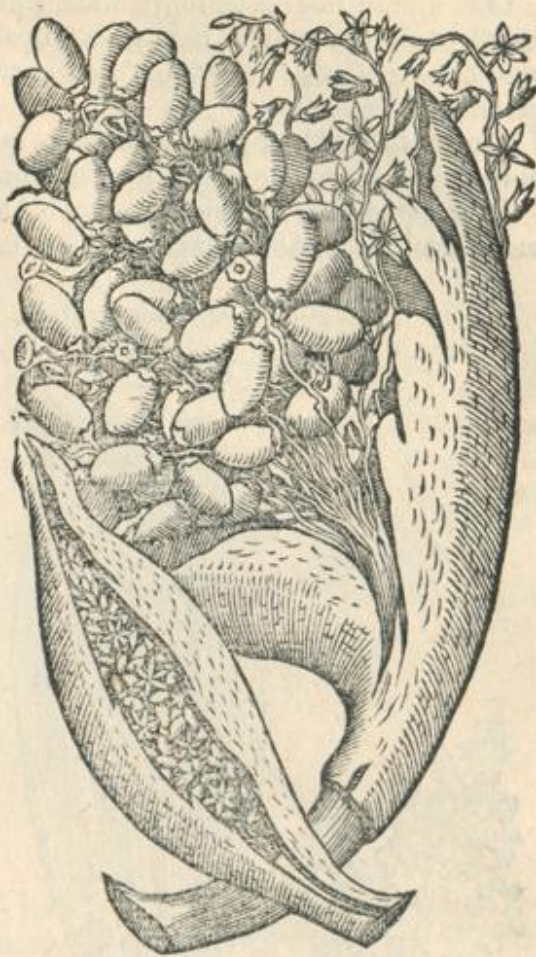
Ceterum nuces istæ humidæ sunt, superfluoque crudo humore redundant: atque idcirco & facile nauseam excitant, & ventriculû perturbant, vtpote quæ adstrictionis obtineant nihil, atque idcirco edules non habentur. Vsum verò in medicamentis nec vllû habent cõpertum.

De

De Palma. CAP. XXVII.

Palma.

Palmarum fructus & flores cum Elate.

PALMA procera admodum est arbor; caudice crasso & squamoso, ramos fastigio tantummodò promit, & quidem numerosos ac foliosos; foliis vestitos oblongis quali veluti Iridis. flores inuolucro quodam includuntur, quod inter ramos exit, quo tandem delihcente ac sese pandente, albidus prodeunt, ex breuibibus ac tenuibus pediculis, virgulis quibusdam adherentes: succedunt ab iisdem virgulis dependentes Palmulæ, forma tereti ac oblonga, dulces, & quandoque cum leui quadam austeritate, colore subruffæ; ossiculo intus duro ac oblongo, quod pro nucleo ac semine est.

In Africa ac Ægypto Palmæ frequentes sunt: earum autem quæ in Palæstina Syria præstantiores Palmulæ sunt: iudice Galeno.

Autumno Palmulæ maturefcunt, atque tunc decerpantur in Sole siccantur, vt commodius & transferri & conseruari queant.

Arbor φοίνιξ Græcis dicitur: Latinis Palma.

Fructus βάλανος φοινίκων, id est, Glans Palmarum, & vna dictione φοινικόβλανος: Latinis Palmula: Officinis Dactylus: Germanis Datteln: Belgis Dabeten: Italis Dattoli: Gallis Dattes: Hispanis Tamaras, & Dattiles: Bohemis Dastyle. Palmularum autem dulciores, quales Palæstinae καρωται appellantur.

Inuolucrum siue tegumentum florum ac Palmularum σάθη, & à quibusdam ἐλάτη nominatur: à nonnullis verò & ipsorum florum ac fructuum rudimentum inuolucro contentum ἐλάτη vocatur, ab aliis verò βόρασος.

At Palmulæ qualescumque tandem omnes concoctu difficiles sunt, & capitis dolorem mouent: detiores quidem sicca & adstringentes, vt Ægyptiæ: molles verò humidæ & dulces, vt καρωται, innocentiores sunt. Succus autem qui à Palmulis in corpore generatur crassus omnino est, lentoris quoque quippiam obtinet. Celerrimè autem à talibus iecur obstruitur, præsertim inflammatione aut scirrho occupatum: lien quoque læditur ac offenditur. In regionibus trigidioribus enata Palmulæ, vbi integrè maturefcere nequeunt,

ZZ 2

si fre-

si frequentius edantur, crudis etiam humoribus corpus implent, & flatus gignunt.

Sicciores Palmulae, ut Dioscorides refert, sanguinem excreantibus, stomachicis ac dysentericis utiles sunt: cum Cotoneo & cerato cenanthino vesicae medentur malis impositae.

Caryotae pulmonis & arteriae asperitatem leniunt.

Osculorum siue nucleorum cinis adstringendi, & simul emplasticam facultatem habet: contra oculorum pustulas, staphylomata, palpebrarum defluvia cum Nardo efficax est: cum vino *καρσάρκω μεζέ*, in ulceribus carnis excrescentias reprimat, atque ulcera ad cicatricem perducit.

Rami & folia adstrictionem eundem quoque obtinent, sed praecipue ipsa Elate, hoc est, florum involucrium: proinde ubi adstrictione opus est, his uti licet.

Extat compositio Diacalitheos in lib. De medic. secundum genera, quae cum Palmulae ramo, rudiculae loco, mouenda est, non alia de causa, quam ut adstrictionis aliquid inde accipiat.

De Chamarrhiphe.

CAP. XXVIII.

Chamarrhiphes.

PALMÆ sed humile genus Chamarrhiphes à Theophrasto habetur. Huic autem mox à radice germen quoddam erumpit cubitale, inferiore parte omnino crassum, superiore tenuius; à quo folia Palmæ similia, sed minora ac breuiora; à latere verò & coma erumpit, cum flosculis racematim coherentibus: germen verò istud, prius quam flores conspicui sunt, innumeris ferè membranaceis involucribus, circumsepta in se continet foliorum florumque rudimenta; utraque admodum candida, quae secundis mensis cum exiguo sale & piperis eduntur, ori palatoque grata.

Nascuntur, ut Theophrastus tradit, in Creta, sed multò plures in Sicilia: iam verò & in maritimis quibusdam Italiae reperiuntur, tum & in Hispania nonnullis locis proueniunt: vnde Antuerpiam adferuntur.

Χαμαρρίφης à Theophrasto appellatur: à Neapolitanis *Cephaglione*: vulgò Palmites. Quod verò in medio ipsius germinis edule habetur, *ἐγκέφαλος τῆς φοίνικος*: Latine Palmæ cerebrum dicitur.

Galenus Palmæ cerebrum ex differentibus partibus constare sentit; aquea videlicet quadam substantia tepida, & altera terrestri frigida: proinde humidum est, & cum adstrictione quadam refrigerans.

In cibo sumptum crudos humores ac flatus gignit: atque idcirco cum sale & pipere edibile est.

De Olea. CAP. XXIX.

OLEARVM quaedam satiuæ ac vrbanae, alia siluestres.

1. Vrbanae siue satiuæ Oleae praergrandes sapissimè ac proceræ arbores sunt: ramis complurimis in latum amplumque diffusis: folia oblonga, angusta, dura subcandicant: flores racemosi albi: fructus siue baccæ oblongæ virent in initio, sed maturæ nigricant ac oleosæ sunt, nucleo interius duro.

2. Siluestres Oleae humiliores ac minores sunt: rami harum aculeati: folia magnitudine cedunt satiuis: baccæ quandoque frequentiores dependent, sed minores, pauciorisque carnis.

Nascuntur satiuæ ac siluestres Oleae in complurimis Italiae, Galliae, ac Hispaniae locis, tum & circumuicinis insulis: amare feruntur loca maritima: plerique enim, ut Columella refert, existimant ultra miliarium sexagesimum à mari Oleam aut non viuere, aut non esse feracem.

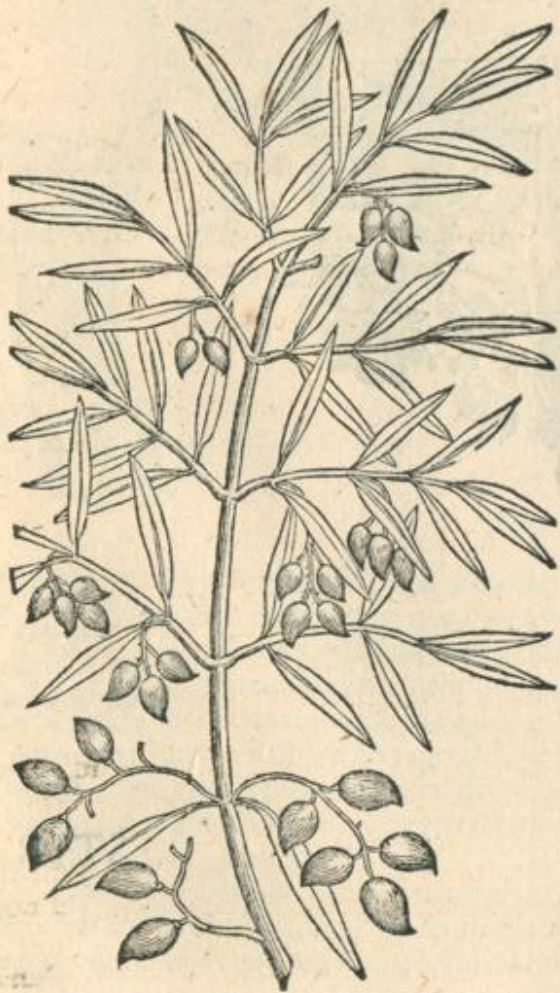
Iunio

Olea.

Olea cum fructu ac flore.

Olea siluestris ramulus.

Iunio mense Oleæ omnes florent, decerpuntur Nouembri aut Decembri: vbi verò paululum resiccatæ fuerint, & rugas contraxerint, torcularibus subiiciuntur, & oleum ex ipsis addita aqua exprimitur. Quæ sale autem & muria condiendæ ac asseruandæ sunt, prius legi debent, & quidem antequam maturæ sint, dumque adhuc virent.

Ἐλαία, & Ἐλαία ἡμερῶν Græcis appellatur, quæ fatiua ac vrbana Latinis Olea est: Germanis Delbaum: Belgis Olijboom: Italis *Oliuo domestico*: Gallis *Oliuier*: Hispanis *Oliuo*, & *Olinera*.

Bacca Oliua dicitur: Græcis verò etiam Ἐλαία: Hispanis *Azeytuna*: Gallis & Belgis *Oliue*.

Oliuæ sale ac muria conditæ, Græcis ἀλμαδες, & κολυβάδες nominantur.

Siluestris Olea ἀγριελαία, ac etiam κόπυρος vocatur: à nonnullis Ἐλαία Αἰθιοπική: Latinis Oleaster, Cotinus, Olea Æthiopica: Germanis Wilder Delbaum: Italis *Oliuo saluatico*: Hispanis *Azebuche*, *Azambulheyro*: Gallis *Oliuier sauuage*.

Oliuæ autem, quæ quidem ad eò maturæ sunt, vt sponte sua vel cadant, vel mox casuræ (quas *στυπτεῖς* appellant) moderatè calidæ ac humidæ sunt, exiguum tamen, si edantur, corpori præbent alimentum.

ZZ 3

Imma-

Immaturæ adstringunt ac resiccant.

Halmades siue muria asseruata, quæ & Colymbades, humentem nimium ventriculorum resiccant & roborant, aduersus eius saluationem conducibiles: cibi fastidium tollunt, appetentiam excitant; alimentum verò ab his nullum, multò minus probum expectandum.

Rami, folia, & germina Oliuarum refrigerant, resiccant, adstringunt; & potissimum silueltris: satiuæ vi ac facultate inferiora sunt, idcirco ad ocularia medicamenta, quæ adstringentia admisceri postulant, vttiliora, vt pote mitiora. Cohibent eadem, auctore Dioscoride, erysipelata, herpetas, epinyctidas, carbunculos, nomas, siue depascentia vlcera: crustas expurgant cum melle imposita; emundant verò & sordida: inflammationes & phlyctha cum melle imposita discutunt: amotam capitis cutem agglutinant: oris vlcerebus commanducata medentur.

Succus & decoctum eisdem præbet effectus, succus verò etiam sanguinis eruptiones & muliebria profluua sistit.

Exprimitur succus tuis foliis, affusoque vino (quod præstat) aut aqua, siccatusque in sole, in pastillos digeritur.

Sudor è virenti ligno accenso profluens, lichenes, furfures, & scabiem illitu sanat.

Oleum ex maturis Oliuis, quales *στυπτεῖς* dictæ, humectat ac modicè calfacit: ac tale quidem omnino dulcissimum quoque est: at *ὠμοτελεῖς* & *ὀμφακίνοι* appellatum, ex immaturis videlicet Oliuis, quantum habet adstrictionis, tantumdem & frigiditatis.

Vetus Oleum quod ex dulci ac maturo inueterato tale redditum est, calidius vnà etiam factum est, & potentioribus ad digerendum viribus pollet: quod verò ex crudo confertur, quippiam adhuc adstrictionis conseruat, & mixtæ est facultatis, partim videlicet adstringentis, & partim discutientis; digerendi siquidem facultatem ætate contraxit, adstringendi à seipso retinuit.

STIR-